

Yesugât den sinji âlipnâ Marekonâ kulemguip

Yohanegât den sinji.

(Mt 3:1-12; Lu 3:1-9, 15-17; Yo 1:19-28)

¹ Yesu Kristo, zâk Anutugât nannâ, zâkkât den sinji âlipnâ, zo topkwapnâ. ² A sânginâ Propete Yesaianâ mârûm nâi Anutugâren gâbâ den itâ nângâm kulemguip,

“Nângâ. Nâgât kore a nâi sângongua gâ kândom otgibap. Zâknâ mâtâpkâ kârâm kubikpap. ³ Barâ kâtik, mirâ âtânjan ândim den itâ sâbap, ‘Kembugât mâtâp kârâm pitâne gânduj oik.’”

⁴ Den zorat bonnâ ko Yohanenâ âsagem barâ kâtik mirâ kamân âtânjan ândim den itâ sâm dâzângomâip, “Umziñâ melâñne too sanjonziñga Anutuñâ tosaziñ birâbap.” ⁵ Yatâ sâm dâzângoi ko Yerusalem kamân mâirâp sot Yudaia hânân a ambân ândiwe, zen gâbâreyanğâm zâkkâren âiwe. Zen bâliñâziñâ sapsune Yohanenâ Yodan toin sanjonziñgâmâip.

⁶ Yohane zâk a kanpitâ ândeipkât sâk pâke âlipnâ mân mem ândeip sot nalem âlip mân nem ândeip. Yohanegât hâmbâ zo bâu kamele sâmotnandâ tuune pam ândeip. Ka pânjan ko inzut nâi bâu sâknâ tuutuunâ, zo lap ândeip. Kumbon sot bânsat, zo nem ândeip. Ândim itâ zo sâm dâzângom ândeip, ⁷ “Betnan a nâi gam taap. Zâk

kâwalinâ nâi yatâ zemñangap. Nâ yatâ zorân irâ sikumñâ goribat, zorâgoot ko mân dâp upap. ⁸ Nâ tooyâk sanjonziŋan. Ka zâkñâ ko Kaapum bonñâ sanjonziŋâbap.”

*Yohanenâ Yesu too sanjori ari Satanñâ mâsikip.
(Mt 3:13-17; 4:1-11; Lu 3:21-22; 4:1-13)*

⁹ Narâk zoren Yesuñâ Nasarete kamânân gâbâ Galilaia hân birâm Yodañ toin Yohanengâren takip. Âi taki ko Yonanenâ Yodañ toin sanjonñangip. ¹⁰ Yesu zâk toin gâbâ kopga egi sumbem pâronşâi Anutugât Kaapum zâk nii kembâ yatâ opñâ Yesu kwâkñan gem pâip. ¹¹ Oi sumbemân gâbâ den nâi itâ âsagem gâip, “Nannâ, gâ umnandâ gâsugim birañmap. Oi gekñâ umnâ âlip opmap.”

¹² Op ko narâk zorenâk Kaapumñâ Yesu okñangip barâ kâtik, mirâ kamân âtânjan arip. ¹³ Zoren Satanñâ mâsikâm ândei hilâm 40 âkip. Yesuñâ zuu osetziân ândeip. Ândei ko Anutugât sumbem a ziñâ on galemñâ okñangâwe.

*Yesuñâ nep topkwap arâpñâ gâsuziŋgip.
(Mt 4:18-22; Lu 4:14-15)*

¹⁴ Yohane tâk namin pane tâi ko Yesu zâk Galilaia hânân gamñâ Anutugât den sinji âlipñâ itâ dâzângom ândeip, ¹⁵ “Anutugât um topñan ândiândigât narâkñâ mâte uap, gât ko umziñâ melân Anutugât den sinji âlipñâ zirat nângâne bon upap.”

¹⁶ Yesuñâ Galilaia saru sâtñan âim tap ko Simon sot munñâ zikirip. Zet injangât nep tuum ândiwet. Zikiri injangât irâ pam kirâwet. ¹⁷ Yesuñâ

zâkonsâm itâ sâip, “Zet ga nâ târokwatnigit. Nâñâ den âlip kwâkâm zika ândim ko zet injangât nep tuum ândiabot, yatigâk a zengâren tuum ândibabot.” ¹⁸ Yatâ sâi irâzikñâ birâmñâ Yesu molim ba âiwet. ¹⁹ Yesuñâ mâik ñâi âim ko Zebedaio nanzatñâ Yakobo sot Yohane zikirip. Zet wañgâyân tapñâ inçan mâme irâzikñâ kubik tarâwet. ²⁰ Yesuñâ zâkonsâi nângâm ibâzikñâ sot nep a wañgâyânâk tatne zâmbamñâ gem Yesu molim ba âiwet.

Yesu Kapenaum kamânân nep tuugip.

(Mt 4:12-17; Lu 4:14-15, 31-37)

²¹ Op ko zen Kapenaum kamânân âiwe. Yuda zengât kendon mâik zorat narâkñâ oi Yesu zâk mâpâmâpâse namin zâim sinçi âlipñâ sâm dâzânçoi. ²² Den dâzânçoi Yesugât nângâne imbanâ oip. Yesu zâk sinçi âlip den dâzânçoi, zo Anutugât gurumin den zorat galem a ziñ sâmarâwe, yatâ mân sâip. Zo walâm yatâ dâzânçoi.

²³ Narâk zorenâk mâpâmâpâse namin a wâkeñoot ñâi tâip. ²⁴ Zâkñâ den yu kambânâ sâm itâ sâip, “Yesu Nasarete gokñâ, gâ dap otningâbam gaat? Gâ tâmbetnângobam gaat? Gâgât topkâ nângen. ²⁵ Gâ Anutugât tirik a.” Sâi Yesuñâ den yatâ mân sâbapkât dukum sâip, “Gâ hiriñsâm ayân gâbâ takâm ba âi.” ²⁶ Yatâ sâi wâke zorân a zo okñançi kâkâksâm zei wâke zo yu kambân sâm ko takâm ba arip. ²⁷ A ambân zen zo ekñâ imbanâziñ buñ oi âragwârâgu opñâ sâwe, “A zi dap dap yatâ? Topñâ ñâi. Den uñakñâ sap. ²⁸ Zâk a kâwaliñâ patâ wâke sorâk den dâzânçoi

sâtṅâ lume.” Yatâ sâṁ siṅṅiṅâ âragunetâ Galilaia hânân a ambân aksik nâṅgâwe.

Yesuṅâ use mâsek kubikziṅṅip.

(Mt 8:14-17; Lu 4:38-44)

²⁹ Yesu sot Yakobo sot Yohane, zen mâpâmâpâse namin gâbâ gemṅâ Simoṅ sot Andrea, zekât mirin zâiwe. ³⁰ Simoṅ sibunṅâ, zâk mirin mâsek kârâpṅoot op zeip. ³¹ Yesu zâk mirin zari dukuwe. Dukune zâkkâren âi bikṅan gâsum mem zaarip. Oi sâkṅâ sânduksâip. Sânduksâi ko nalem om ziṅṅi niwe.

³² Nâtiksâisâi kamân mâirâp zen a wâkeziṅṅoot sot sisi mâsekziṅṅoot a ambân gâbâreziṅṅâm Yesugâren gawe. ³³ A ambân aksik mirâ sâṅṅânṅan ga mindum tarâwe. ³⁴ Yesuṅâ a ambân doṅbep mâsek top top kubikziṅṅip. Oi wâkeziṅṅoot wâke zo moliziṅṅi âiwe. Wâke zen Yesugât topṅâ nâṅgâwe. Oi zo sâṁ muyagibegât dâzâṅgoip.

³⁵ Yesugât arâpṅâ uman zem tatnetâ ṅâtigân Yesuṅâ zaatṅâ zâmbam hân ṅâi a mân ândiândiṅan ba arip. ³⁶ Âim ko ninâu sâṁ ândeip. Haṅsâi Simoṅ sot bukurâpṅâ, zen Yesu kârûm âim muyagemṅâ sâwe, ³⁷ “A ambân zen aksik kârugige.” Sânetâ Yesuṅâ itâ sâip, “Kamân giṅṅan giṅṅan âinâ. ³⁸ Zoren den siṅṅi âlipṅâ dâzâṅgobarâk. Oi nep zo tuubat sâṁ gem gâwan.” ³⁹ Yatâ sâṁṅâ Galilaia hânân kamân dâp âim gam mâpâmâpâse namâziṅan zâim siṅṅi âlip den dâzâṅgomṅâ wâkeziṅṅoot moliziṅṅâm ândeip.

Yesuṅâ sâk bâlâ ṅâi kubikṅanṅip.

(Mt 8:1-4; Lu 5:12-16)

40 Sâk bâlâ a ñai Yesugâren âimñâ um topñan simin liim pindiñsâm sâip, “Gâ imbanğâ ziap, zorat gâ kubiknibâ sâm âlip kubikniban.” Yatâ sâi Yesuñâ umñâ nângâm ko sâkñan gâsum sâip, 41 “Nâ nângâgigan. Bâi sâkkâ âlip oik.” Yatâ sâi ko useñâ soğei âlip oip. 42-43 Oi Yesuñâ zorat siñgi zo a ambân torenñâ mân dâzângobapkât sâm kâtigem sângongoip. 44 Itâ dukuip, “Gâ nângâ. Zorat den siñgi a ambân lañ mân dâzângoban. Mârum ñai Moseñâ den ñai sâip, zo luban. Gâ tirik namâ galem agâren âi sâkkâ tirâpkuna egi ko nii mo zuu ñai mem ko Anutugât siñgi sâm a sâtnâ zo pindânan. Usegâ sogaip, zo a ambân ek nângâbigât yatâ otnan.” 45 Sâi ko a zo zâk âim ko Yesugât diñâ kwâkâm a ambân pisuk âi dâzângoip. Zorat opñâ a ambân ziñâ Yesugâren mindum gabegât Yesu zâk kamân patin mân âim gâip. Birâm hibuk mâtâp âim gam ândeip. Yatâ ândei ko a ambân kamân nanğâm nanğâm tarâwe, zenğak zâkkâren âimarâwe.

2

Yesuñâ a ñai kinj bik mumuñâ kubikñanğip.

(Mt 9:1-8; Lu 5:17-26)

1 Yesu zâk mâik ñai ândim ko Kapenaum kamânân âbureip. 2 Âburem mirin zâi tâi ko kamân mâirâp zen nângâmñâ zâkkâren mindum mirâ piksâmñâ mirâ sângânñan mindumñâ mirâ mâtâpñâ dooñguwe. 3 Yesu zâk mirin den dâzângom tâi a kimembut bukuziñâ ñai kinj bik mumuñâ, zo lum gawe. 4 Oi a ambân nâmbutñâ zen sot gawe. A kâmut patânâ mirâ

mâtâp doongune ko lum mirâ kwâkņan zâim ogep kwâsat temņoorâk pane Yesugât kiņ topņan geip. ⁵ Pane gei ze ko Yesuņâ nâņgâm pâlâtânziņanġât bonņâ zo ekņâ a zo itâ dukuiپ “Nannâ, tosaġâ biran.” ⁶ Yatâ sâi ko Anutugât gurumin den zorat galem a tarâwe, ziņâ itâ nâņġawe, ⁷ “A zi wan den sap? Zâk Anutu mem ge kwap sap. Op ko Anutu zâizâiņ okņâņġap. Anutu, zâk kânokņâ tosaņiņâ birâmâp.” Yatâ nâņġâm tatnetâ Yesuņâ umziņan nâņġâm itâ sâm dâzâņgoip, ⁸⁻⁹ “Zen umziņan wangât den zo yatâ nâņġe? Zen dap nâņġe? Nep ikâ zorâņâ bâbâlaņ? Tosa birâbirâņ mo sâk kubikkubik?” ¹⁰ Yatâ sâmņâ Yesuņâ itâ sâip, “A bonņâ nâ hânân ândim a ambân zenġât tosaziņ birâbatkât imbaņâ zemniġap, zorat topņâ ikpiġât den zo dukuan.” ¹¹ Yatâ dâzâņgomņâ puriksâm a kiņ bik mumuņ zo itâ dukuiپ, “ġâ zaat isen koremgâ zo mem ko ba kamâņan âi.” ¹² Yatâ sâi zaatņâ mâteziņanâk isenņâ zo mem ko ba arip. A ambân zen ekņâ kâwaliziņâ buņ oi Anutu mâpâsem sâwe, “Kulem zi itârâņ âsaġei iksen, zi sen pup iksen.”

Yesuņâ bâliņ mâme a zen sot buku oip.

(Mt 9:9-13; Lu 5:27-32)

¹³ Yesu zâk yatâ op ko dum Galilaia saru sâtņan ġiarip. Zoren a ambân mindum ganetâ den siņġi âlip sâm dâzâņgoip. ¹⁴ Dâzâņgom âim ko Alipaioġât nannâ Lewi eġi kât mimiņâ namin tâi itâ sâm dukuiپ, “ġâ nâ sot pâlâtân op molini.”

¹⁵ Sâi zâk zaatņâ beķņan sâip. Lewiņâ sâi Yesu mirin zâi tâi Lewi bukurâpņâ kât mâme a sot bâliņ mâme a tatnetâ Yesu sot arâpņâ zen

sot nalem niwe. Kât mâme a zen kât memñâ nâmbutñâ kâmbu memarâwe. A zo yatâ zo donbepñâ Yesu molim zâk sot ândim pâlâtân kwarâwe. ¹⁶ Parisaio a kâmurân gâbâ Anutugât gurumin den zorat galem a nâmbutñâ, zen iknetâ Yesu zâk kât mimiñ a sot bâliñ mâme a osetziñan tap nalem neip. Parisaio a zen ekñâ Yesu arâpñâ itâ sâmbâ mâsikâziñgâwe, “Wangât patâziñâ zâk bâliñ mâme a zen sot tap nalem niap?” ¹⁷ Sâne Yesuñâ nâñgâm itâ sâmbâ dâzâñgoip, “Sisi mâsek kubikkubik a, zen a sâkziñâ wâgân zengâren nep mân tuume. A mâsekziñoot zengârenâk tuume. A ziiñangât nen âlipñâ sâme, nâ zengât mân gem gâwan. Nâ bâliñ mâme a diiziñga nâgâren gabigât sâmbâ gem gâwan.”

Nalem birâm kendon ândiândiñangât Yesu mâsikâwe.

(Mt 9:14-17; Lu 5:33-39)

¹⁸ Narâk zoren Yohane arâpñâ sot Parisaio a, zen nalem birâm kendon ândiwe. A nâmbutñâ ziñâ Yesugâren âim itâ sâmbâ mâsikâwe, “Yohanegât arâpñâ sot Parisaio zengât arâpziñâ, zen nalem birâm ândime. Arâpkâ zen ko wangât nalem mân birâm nemñik ândie?” ¹⁹ Yatâ sâmbâ mâsikâne Yesuñâ itâ sâmbâ dâzâñgoip, “A kutâ, zâk arâpñoot ândei dap yatâ nalem birâm ândibi? A kutâziñoot ândim yatâ mân upi. ²⁰ Gâtâm a kutâ betziñan mine kârubi, narâk zoren umbâlâ op nalem birâm ândibi.

²¹ Nen hâmbâ sâñgiñâ oloñoloñan zo uñakñâ mân pam gârimen. Wangât, uñakñandâ sâñgiñâ

zo diigi oloņi mâtâp patâ opap sâmnâ mân upmen. ²² Waiņ too kâtik uņakņâ hâkop sânņiņan mân gune geimap. Yatâ upi, zo ko waiņ too kâtikņâ zorâņ hâkop kunziri hâkop sot waiņ ârândâņ buņ upabot. Waiņ uņakņandâ hâkop uņakņan giari dâpņâ upap.”

Kendongât den.

(Mt 12:1-8; Lu 6:1-5)

²³ Yuda zenġât kendon narâk ņâin Yesu sot arâpņâ kâlamân obândiwe. Âim ko arâpņâ zen segoņ burotņâ namuņ niwe. ²⁴ Yatâ utne Parisaio a ziņâ Yesu itâ sâm dukuwe, “Ziņgitnan. Zen kendonân mân orotņâ ue.”

²⁵⁻²⁶ Sânetâ Yesuņâ itâ sâm dâzâņgoip, “Dawidi sot arâpņâ, zen nalemgât mom ko urâwe. Zen den zo sâlâpkum nâņgâme mo buņâ? Abita tirik namâ galem a ândeip, narâk zoren Dawidiņâ Anutugât tirik namin zâim Anutugât siņgi nalem parâwe, zo mem nem ko arâpņâ ziņgi niwe. Zen mân orotņâ urâwe. Tirik namâ galem a, zen ziņjik nalem zo nimbigât sâsâņ.”

²⁷ Yatâ sâmnâ itâ dâzâņgoip, “Kendon zo agât op âsageip. ²⁸ Ka aņâ kendongât mân op âsagiwen. Oi a bonņâ, nâ kendongât sot kut ņâi ņâigât mariņâ ândian.”

3

Yesuņâ kendonân a ņâi kubikņanġip.

(Mt 12:9-14; Lu 6:6-11)

¹ A ņâi bikņâ humutņik mâpâmâpâse namin zâi tâi Yesu zâk zoren zarip. ² A nâmbutņâ ek tatnetâ kubikņanġi ko denân pânâ tarâwe.

³ Yesuñâ a bikñâ humutñjik zo itâ dukuip, ⁴ “Gâ zaatñâ a ambân mâteziñan ga kin.” Sâi zari Yesuñâ a ambân itâ mâsikâziñgip, “Mâsikâziñga sânek. Kendonân nep ikâ zorân âlip tuutuun? A kubikziñgâziñgân mo a tâmbetzân gozân goñ?” ⁵⁻⁶ Yatâ sâi zen den hâuñâ mân sâwe. Mân sânetâ purikgurik op kin ziñgitñâ um kâtikziñangât op umñâ bâleip. A zo itâ dukuip, “Bikâ tâñtân pa.” Sâi a bikñâ pâi âlip oip. Yatâ oi ekñâ Parisaio a, zen âimñâ Herode arâpñâ zen sot zorenâk zâk dap yatâ kunat sâm den âraguwe.

A ambân kâmutñâ kâmutñâ Yesugâren gam nanğâwe.

⁷⁻⁸ Yesu sot arâpñâ saru sâtñan âine a ambân kâmut patâ Galilaia hânân gâbâ sot Yudaia hânân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ sot Idumaio hânân gâbâ sot Yodañ too nâmbut zeñgâren gâbâ sot Tiro Sidon zeñgâren gâbâ, a kâmut patâ zo, ziñâ Yesugât den siñgi nânğâmñâ ga Yesugâren minduwe. ⁹ Yesuñâ ziñgitñâ arâpñâ itâ sâm dâzân goip, ¹⁰ “Wañgâ ñâi ga gootniñan tâik.” A kâmut zorân lân kwândâlenibegât sâm wañgâgât sâip. A donbep kubikziñgâmâip, zorat op a mâsekziñootñâ gootñan âinam agom kâbakñeyanğâwe. ¹¹ Ka a wâkeziñoot zorân ko hânân gei pindiñsâm zem kambân sâm sâwe, “Gâ Anutugât nanñâ op ândiat.” ¹² Yatâ sânetâ Yesuñâ zikñâ topñâ zo a ambân lañ mân dâzân gobigât sâm kâtigeip.

*Yesuñâ a kiin zagât gâsuziñgip.
(Mt 10:1-4; Lu 6:12-16)*

13 Yesu zâk bakñâ ñâin zâim a umñandâ nângâm sâlâpzângoip, zo zângonsâi zâkkâren gawe. 14 Ganetâ a kiin zagât zâk sot ândibigât sâip. A kiin zagât zo itâ sâm dâzângoip, “Zen âimñâ a ambân den sinji âlipñâ dâzânjobi.” 15 Yatâ sâm ko wâke molibigât imbânâ zinjip. 16 A kiin zagât zo, zengât kutziñâ itâ, Simon, Yesuñâ kutñâ ñâi Petero sâm pindip. 17 Zebedaiogât nanzatñâ Yakobo sot munñâ Yohane, zekât kutzikñâ Boanegesi sâip (niin denân ko, dinzikñâ kundundun yatâ opmap). 18 Andrea, Pilipo, Batolomaio, Mataio, Toma, Alipaiogât nanñâ Yakobo sot Tadaio sot a ñâi Simon Zelote sot Yuda Karioto kamânân gokñâ. 19 Yuda zâk ândim Yesu tirâpzângoi kâsa zinj gâsuwe.

*Yesugât nângâne kwakmak oip.
(Mt 12:24-32; Lu 11:14-23; 12:10)*

20 Yesu sot arâpñâ mirin zâimñâ nalem om ninat sânetâ a ambân kâmut patâ mindune ko nalem mân niwe. 21 Yesugât torerâpñâ zinj itâ sâm gâsunam âiwe. A nâmbutñandâ Yesugât umñâ gulip uap sâwe.

22 Anutugât gurumin den zorat galem a nâmbutñâ, zen Yerusalem kamânân gâbâ gam itâ sâwe, “Wâke zengât patâziñâ Bezebuluñâ umñan gei kin, zorân imbanñâ pindi wâke molizîngâmap.” 23 Sânetâ Yesuñâ zângonsâi zâkkâren âine den sumbuñâ itâ sâm dâzângoip, 24 “Satan zâk âlip zikñak molianğâbap mo? Hân ñâigât a zen ziiñak agom kâsâpagone hânziñâ kwamen zimbap. 25 A ñâi sot warâpñâ, zen sârek op kâsa utne kâsâp

âsagibap. ²⁶ Satanjâ arâpnâ zângom molizingi sâi ko zâkkât nep kamânjâ zorâgoot gulip opap.”

²⁷ Yesujâ yatâ sâmjâ Satanjât den sumbuñâ ñâi itâ sâm dâzângoip, “Mirâ mariñâ, zâk kâwali op mirin tâi ñâiñâ zâim sikum kut ñâi ñâi lañ mimbap? Zo mân orot. A zorâñâ kâwali a zo kom kin bik saam pam ko sikumjâ âlip beknan mimbap.”

²⁸⁻³⁰ Op ko Anutugât gurumin den zorat galem a, zen Yesu umñan wâke ândiap sâwe, zorat itâ sâm dâzângoip, “Nâ perâknak dâzângobâ. Den bâliñ top top zorat tosa birâbirâñ, zo ziap. Ka a ñâi zâk Tirik Kaapum mem gei kwâknangâm den bâliñâ sâbap, zorat tosa ko mân birâbirâñâ. Zo ko narâk dâp tap zâibap.”

Yesugât mamñâ murâpnâ.

(Mt 12:46-50; Lu 8:19-21)

³¹ Den yatâ dâzângom tâi Yesugât mamñâ murâpnâ sombemân ga kin gibapkât den pane zarip. Oi Yesujâ a ambân osetziñan tâi dukuwe, ³² “Mamgâ sot mun gatkâ ga kin gem gânan se.” ³³ Sâne a ambân tarâwe, zo zingitñâ itâ sâm dâzângoip, “Nâgât mamnâ sot murâpnâ, zo waniñ zinjâ? ³⁴ Nâgât mamnâ mun garâpnâ zi te. ³⁵ Anutugât sâtñâ nângâm lume, zen nâgât mamnâ mun garâpnâ ue.”

4

Arik maamaandingât dâzângoip.

(Mt 13:1-9; Lu 8:4-8)

¹ Yesujâ saru sâtñan geim den sinji âlipñâ dum dâzângoip. A ambân donjeb patâ mindune

birâm waŋgâyân zâi tâip. A ambân zen sagân tarâwe. ² Yesu zikŋâ waŋgâ kwâkŋan tapŋâ den sinji âlipŋâ sâm dâzâŋgoip. ³ Den sumbuŋâ top top dâzâŋgoip. Nâi itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ sa nâŋgânek. ⁴ A ŋâi keet maandinbam nebân arip. Âi maandenji ko keetŋâ nâmbutŋâ mâtâbân gei zeip. ⁵ Zei nii ziŋâ ga nem naŋgâwe. Keet nâmbutŋâ ko hân sinjitŋan gei zeip. Kât kwâkŋan zeipkât kek takip. ⁶ Zo mirâsiŋ takâm maa irikirik pâi moip. Ândânâ kât kwâkŋan zeipkât maa egi hâlâlâŋsâm moip. ⁷ Keet nâmbutŋâ hibuk osetŋan gei zeip. Oi kâmŋâ taki hibukŋâ kwârakuipkât bonŋâ buŋ oip. ⁸ Keetŋâ nâmbutŋâ ko hân kelâkŋoorân gei ze bonŋâ takâmŋâ bonŋâ imbanâ oip. Topŋâ ŋâigât 30 oi, ŋâigât 60 oi, ŋâigât 1 handeret. Bonziŋâ yatâ âsagiwe.” ⁹ Den yatâ sâmŋâ itâ sâip, “A ŋâi kindapŋootŋâ ko den zi nâŋgâbap.”

Den sumbuŋik dâzâŋgomâip, zorat den.

(Mt 13:10-17; Lu 8:9-10)

¹⁰ A ambân donbep patâ âim naŋgâne a nâmbutŋâ sot Yesu arâpŋâ zen ziinik tapŋâ den sumbuŋaŋgât topŋâ mâsikâwe. ¹¹ Mâsikâne sâip, “Anutugât um topŋan bagibagiŋaŋgât den sumbuŋâ, zo zen nâŋgâm kwâkâbigât sâsân. Ka a nâmbutŋâ ko topŋâ mân nâŋgâbigât den sumbuŋâ dâzâŋgoman. A sânŋiŋâ Yesaianâ den ŋâi itâ sâm kulemguip,

¹² ‘Umziŋ mân âburei ko tosaziŋ zemziŋgâbapkât zen sinziŋandâ igikŋâ ko ikpi, ka mân nâŋgâm kwâkâbi. Kindapziŋandâ nâŋgâbi, ka mân nâŋgâm kwâtâtibi.’

13 Zen ko den sumbuñâ san, zorat topñâ mân nânge? Den sumbuñâ nâmbutñâ sa dap dap yatâ nânghâm kwâkâbi? Den sumbuñâ san, zo topñâ itâ. 14 Keetñâ maandenjip, zo ko den sinji âlipñâ yatâ. 15-16 Keetñâ mâtâbân gei zeip, a nâmbutñâ yatâ ândime. Zen den sinji nânghâne Sataññâ ga betziñan mem âimap. 17 Keetñâ hân sinjitan gei zeip, zo ko a nâmbutñâ zo yatâ ândime. Zen den sinji âlipñâ nânghâm âkñâlem ândine ko umziñan mân gâsui ko narâkñâ pânkânok mem ândibi. Sinji âlipkât kâmbam gâi ko loremñâ kektâ birâbi. 18 Keetñâ nâmbutñâ hibuk osetñan gei zeip, zo ko a nâmbutñâ yatâ ândim den âlipñâ nânghâm sâkziñanğât kenğât donjebep op ândime. 19 Hânğât sikum zorat âkñâle sot bâliñâ top top, zo umziñan geim sinji âlipñâ zo koi bonñâ buj opmap. 20 Keetñâ nâmbutñâ hân kelâkñan ge zeip, zorat dâp a nâmbutñâ zen den âlipñâ mem ândim bonñâ muyagime. Nâmbutñandâ 30, nâmbutñandâ 60, nâmbutñandâ 1 handeret. Bonñâ yatâ muyagime.”

Âsakñan ândiândigât den.

(Lu 8:16-18)

21 Den ñâi itâ târokwap sâip, “Zen kârâp sâum mirin zâim âmañân mân pam kwâarakume. Kârâp sâum tâtatñâ gobetñan mân pame. Buñâ. Tâtatñan panetâ tapñâ ko âsakñâ âsagibap. 22 Kut ñâi ñâi hânân tik ziap, zo zemñâ tik mân zimbap. Zo âsagem kagibap. 23 A ñâi, zâk kindapñootñâ den zi nânghâbap.

24 Zen den nânge, zo nânghâm kwâtâtibi. A ñâi, zâk den nânghâm kwâtâtei Anutuñâ

nângânângâ âlipnâ târokwap pindâbap. ²⁵ A nâi nângânângânoot, zo Anutuñâ târokwap pindâbap. Ka a nâi zâk den mân nângâm kwâtâtei ko Anutuñâ birâm beknan mimbap.”

Anutugât sinji âlipkât mâtâp, zorat den sumbuñâ.

²⁶ Yesuñâ den nâi itâ sâip, “Anutugât sinji âlip zorat mâtâp, zo itâ. ²⁷ A nâinâ nebân keet maandenmap. A zo nâtik hilâm ândim zari keet zo kâmnâ takâm zâimap. ²⁸ A zo topnâ mân ek nângi ko hânñâ too sot nalem pindi ko kâmnâ takâm zâimap. ²⁹ Zâim ilum opnâ bonñâ opmap. Oi zobâ bon sâlâpagoi sândum memap.”

Anutugât sinji âlipkât mâtâp zo ko nak keetnâ yatâ.

(Mt 13:31-35; Lu 13:18-19)

³⁰ Yesuñâ den nâi târokwap itâ sâip, “Anutugât sinji âlip zorat mâtâp zo ko wanân dâpkwap sâbâ? ³¹ Anutugât sinji âlipkât mâtâp, zo nak keetnâ yatâ. Keet zo wakum keetnâ yatâ. Keet zo nak nâmbutnâ ombenân. Keet zo mâiktâra. ³² Oi hânân kendindâ hibuk walâziñgâm naknâ patâ lâmbatmap. Bâranñan nii ga pam sândukñan tapme.”

³³ Yesu zâk den sumbuñâ top top sâm, den âlipnâ sâm dâzângoip. ³⁴ Nângânângâziñgât dâp dâzângoip. Oi sâm muyagem mân dâzângoip. A ambân âim nanngâne ko Yesu sot arâpnâ ziinik tap sâm muyagem dâzângoip.

Pibâñâ Yesugât den lugip.
(Mt 8:23-27; Lu 8:22-25)

³⁵ Hilâm zorenâk n̄atiksâisâi Yesun̄a wan̄gâyân tap ko arâpn̄a itâ sâm dâzân̄goip, ³⁶ “Saru toren-gen âinâ.” Yatâ sâi zorân̄ak wan̄gâyân zâim a ambân kâmut zâmbam âiwe. Âinetâ wan̄gâ nâmbutn̄a zen molimoli âiwe. ³⁷ Âinetâ pibâ patâ koi saru âbân̄gum wan̄gâ kâligen giarip. ³⁸ Wan̄gâ kâligen gei piksâbam oi Yesu zikn̄a wan̄gâ murukn̄an koremn̄a kâuk kombân̄ pam uman zem tâip. Zem tâi ko arâpn̄a zen mân̄gim dukum sâwe, “Kembunin̄a, nen saruyân geinamen. Gâ nen̄gât mân nân̄gâm zem taat?” ³⁹ Yatâ sâm mân̄gine zaat pibâ sot saru itâ sâm dâzâkoip, “Hirin̄sâm zeit.” ⁴⁰ Sâi hirin̄sâm ziwet. Oi arâpn̄a itâ mâsikâzin̄gip, “Zen wangât ken̄gât ue? Zen dap yatâ mân nân̄gâm pâlâtân̄ kwatnime?” ⁴¹ Sâi zen ken̄gât yâmbât op âraqum sâwe, “Pibâ sot saru sot kut n̄ai n̄ai, zen din̄a lume. A zi zâk dap yatâ?”

5

Wâken̄a bâu umzin̄an geiwe.
(Mt 8:28-34; Lu 8:26-39)

¹ Zen wan̄gâyân zâim ko ba saru nâmbutken âiwe. Âim ko Gerasene hânân takâwe. ² Takâm hân kârâkn̄an zâine ko a n̄ai wâken̄oot, zâk mumun̄a zen̄gât kwagân gâbâ gâip. ³ A munetâ kât mâtâpn̄an zâmbanmarâwe. Oi a zo zâk zoren zân̄zeku op ândei ko a zin̄ gâsum tâk kâtikn̄andâ kin bikn̄a saane ko tâk tiriktâruk ba âimâip. ⁴ An̄a mân gâsum saabe yatâ. A zo kâwali imban̄a mem ândeip. N̄atik sot hilâm dâp a zen̄gât kwagân sot mirâ kamân âtân̄an zân̄zeku op ândeip. ⁵ Den sâm kambân̄ sot kât memn̄a zikn̄a agoyan̄gâmâip.

⁶ A zorânâ Yesu kêrebân gâi ekñâ sârârâk kêrâm ga pindiñsâip. ⁷⁻⁸ Gâi ko Yesuñâ itâ sâip, “Wâke, gâ a umñan gâbâ takâm ba âinan.” Yatâ sâi ko a wâkeñoot, zâk den itâ sâm kambâñip, “Yesu Anutu patâgât nanñâ, gâ dap otnibam gaat? Anutugât mâtenñan dâgobâ. Gâ sâknam mân niban.” ⁹ Sâi ko Yesuñâ wâke mâsikip, “Gâ kutkâ ñâi?” Mâsiki sâip, “Nen kutniñ kâmut. Nen ko donbepñâ ândien.” ¹⁰ Yatâ sâm Yesugâren itâ sâip, “Mânâk moliniñgâna hân ñâin âinat.”

¹¹ Oi hân zoren bâu kâmut patâ parâñan gendâk nem ândiwe. ¹² Wâke zen Yesuñâ sâi ayân gâbâ takâm âi bâu umziñan geibigât dukuwe. ¹³ Oi Yesuñâ nâñgâziñgi ko wâke zen a umñan gâbâ takâm bâu umziñan geinetâ bâu aksik zen sârârâk kêrâm âi simân geim saruyân geim mom nanğawe. Bâu bituk buñâ, 2 tausen yatâ muwe.

¹⁴ Bâu galem a, zen zo ekñâ sârârâk kêrâm âimñâ mâtâbân a ambân dâzâñgom âiwe. Ziñ kamânziñan âim den siñgi zo yatik dâzâñgowe. A ambân ziñ siñgi zo nâñgâmñâ iknam âim minuwe. ¹⁵ Zen Yesugâren âim igâwe. A wâkeñoot ândeipñâ Yesu kiñ topñan petñâ lapñâ nâñgânâñgânoot op a lumbenñâ op tâip. Yatâ tâi ekñâ ko a gawe, zo ziñâ kenğâtziñangât urâwe. ¹⁶ Ka a nâmbut, a zo ek nâñgâwenñâ ko agât den siñgi sot bâu zenğât siñgi dâzâñgowe. ¹⁷ Den zo nâñgâmñâ ko Yesuñâ zen sot mân ândibapkât sâm dukuwe.

¹⁸ Yesuñâ wanğâyân zâibam oi a wâkeñoot ândeipñâ Yesu sot âibat sâm kâtigeip. ¹⁹ Sâi ko Yesuñâ kwâkânğangâm itâ sâip, “Gâ âburem

kamângan âim a torerâpkâ zen sot ândiban. Oi Kembunâ âlipņan kwatgigap, zorat sinji torerâpkâ dâzângoban.”²⁰ Sâi a zo âim Yesunâ kubikņangip, zorat sinji kamân bâzagât tarâwe, zoren ândim a ambân dâzângoi nângâm imbanâziņ buņ oip.

Yesunâ ambân katep nâi mumuņan gâbâ mângep.

(Mt 9:18-26; Lu 8:40-56)

²¹ Yesunâ wangâyân zâimņâ saru nâmbutken âim ko sagân gei kiri a ambân ekņâ ga minduwe.

²² Mindunetâ mâpâmâpâse namâ galem a nâi, kutņâ Yairo, zâkņâ gam Yesugât kiņ topņan geim pindiņsâm itâ sâm kâtigeip, ²³ “Bârâtnâ mumbam uap, gât ko âi bikņan gâsuna âlip op zaat ândibap.”

²⁴ Yatâ sâm dukui Yesu zâk sot arip. A ambân donņep, ziņâ mem oset kwâkņangâm âiwe. ²⁵ Ambân nâi osetziņan ândeip, zâk gilâm gem ândeip. Yatâ op ândei kendon patâ kiin zagât yatâ âkip. ²⁶ Oi kubikkubik a ziņ nep tuum osimņâ mân kubigâwe. Kubikņangânâ sâne zorâņak patâ oip. Sângânņâ kwâlâziņgâm gâi kât sot sikum motņâ buņ op naņgip. ²⁷ Ambân zorâņâ Yesugât den sinji nângâm ko a ambân osetziņan gâbâ Yesu kândâtņan gam hâmbâņan weegip. Ambân zo zâk itâ nângâm ko oip.

²⁸ Hâmbâņâ weebat, zo ko âlipnâ upat sâip. ²⁹ Weem zorâņak gilâm kârâksâi sâkņâ âlip oi nângip. ³⁰ Oi Yesu zâk imbâņâ nâi gei nângip. Nângâm puriksâm mâsikâziņgâm sâip, ³¹ “Nâiņâ hâmbânan weegap?” Sâi arâpņâ zen dukuwe,

³² “Wangât sat? A ambân donņep patâ haamgoge,

zo ka.” Sânetâ Yesu zâk ambân weegip, zo ek kârui. ³³ Oi ambân zo mâsek âlip oi nânġip, zorat umġâ sâtânġui sânam sâmbui Yesugât kiġ topġan gei pindiġsâmġâ topġâ sâm muyageip. ³⁴ Sâm muyagei Yesuġâ itâ sâm dukuip, “Gâ nânġâm pâlâtânġ kwâtnimat, zorat op âlipkâ uat. Âlip op ko umġâ diim gei ândiban.”

³⁵ Yesuġâ ambân zo yatâ dukum kiri a nâmbutġâ mâpâmâpâse namâ galem a mirin gâbâ gam sâwe, ³⁶ “Bâratkâ muap, zorat patâ mirâġan mân diim zâiban.” Yatâ sâne Yesu zâk den zo nânġâm mâpâmâpâse namâ galem a itâ dukuip, ³⁷ “Mân keġġât ot. Gâ nânġât nânġâm pâlâtânġ kwatnina bâratkâ âlip upap.” Yatâ sâmġâ a ambân kâmut zo mân gabigât sâm zâmbam arip. Petero sot Yakobo sot zâkkât munġâ Yohane, zenġġġk sâi ârândânġ âiwe. ³⁸ Âi takâne mirin a ambân zen âġirâp patâ op tatne zingirip. ³⁹ Zingit ko mirin zâimġâ a ambân itâ dâzânġoip, “Wangât isem te? Ambân zi mân muap. Zâk yen uman zem taap.” ⁴⁰ Sâi nânġâm ġirânġġġġâwe. Oi sâi geim nanġâne ambân katepkât ibâ mam sot arâpġâ karâmbut sâi ambân katep zeibân bagiwe. ⁴¹ Yesuġâ ambân zo bikġan ġâsumġâ ziiġ denân sâip, “Talita kumi (niġ denân ko, Ambân dâġoga zaat).” ⁴² Sâi zorenâk ambân zo zaat âim ġâip. Ambân katep zo kendonġâ kiin zagât yatâ. Yatâ oi ekġâ imbanġziġ buġ oi sâlâpziġan zim kirâwe. ⁴³ Yesuġâ siġi zorat a ambân laġ mân dâzânġobi sâm kâtigeip. Oi ambân zo nalem pindâne nimbapkât sâm dâzânġoip.

6

*Nasarete kamân goknâ, zinj Yesu birânhanğawe.
(Mt 13:53-58; Lu 4:16-30)*

¹ Yesu zâk mirâ kamân zo birâm kamânhan ari arâpnâ molim âiwe. ² Âi ândei Yuda zengât kendon narâknâ oi mâpâmâpâse namin zâi sinji âlipnâ sârn dâzânğoi a donbep zinj den sinji âlipnâ nânğâm imbanâzin buñ oi itâ sâwe, “Den sinji âlipnâ zi nâinâ kwâkâm pindap? Nâinâ nânğânânğâ patâ zi pindap? Kut nâi nâi tuutu- unâ, zo topnâ dap yatâ?” ³ Zâk mirâ tuutuunâ a. Zo Mariagât nanñâ. Zâkkât murâpnâ Yakobo, Yose, Yuda, sot Simon, zengât âtâzinâ zo. Ka garâpnâ osetniñan ândie.” Yatâ sârn zâkkât nânğâne giginâ oip. ⁴ Oi Yesunâ itâ sârn dâzânğoi, “Propete nâi zâk kutsinjinâ kamân dâp lan kârâm ari kamârâp sot torerâpnâ, ziiñ ko nânğâne yenñâ opmap.” ⁵ Yatâ ândiwegât Yesunâ zengâren nep patâ tuubam kwagip. Zâk a mâsekziñoot kânok kânok weezinji âlip urâwe. ⁶ A ambân donbep patâ umzinandâ anğân kârâwegât nânği yâmbât oip. Oi kamân torenñâ ginñen, zengâren âi den sinji âlipnâ dâzânğoi.

Arâpnâ kamân dâp den sinji âlipnâ sâbigât sângonzânğoi.

(Mt 10:5-15; Lu 9:1-6)

⁷ Yesunâ sâi arâpnâ gane ko zagât zagât âi den sinji âlipnâ sâbigât sângonzânğoi. Wâke molizinğâbigât imbanâ zingâm itâ sârn dâzânğoi, ⁸ “Zen tânzinik mem âibi. Zen mâtâpkât nalem sot kât sot irâ mân mem âibi. ⁹ Ki pâke zo ko

mem ândibi. Hâmbâ ko umņan sâkņan buņâ, kânogâk mem âibi.” ¹⁰ Yatâ sâmņâ dâzângoip, “Kamân ñâi âimņâ mirâ zâibi, zorenâk tâtat mâme opņâ gem kamân ñâin âibi. ¹¹ Kamân ñâi takâne a ambân ziņâ mân buku otziņgâmņâ dinziņâ birâne kândâtzâņgom ko kinziņan gwapgwap lân gâbârine gei topziņâ nâņgâbi. Zen yatâ opņâ kamân zo birâm âibi.” ¹² Yatâ sâi zen âimņâ a ambân umziņ melâņbigât den sâm dâzâņgowe. ¹³ Wâke doņbep moliziņgâwe. A mâsekziņoot doņbep kelâk saņgonziņgâm kubikziņgâwe.

Herodeņâ sâi Yohane kuwe.

(Mt 14:1-12; Lu 3:19-20; 9:7-9)

¹⁴ Yesugât den siņgi laņ kârâm a kutâ Herodegâren ari nâņgip. A nâmbutņâ ziņâ Yesugât itâ sâwe, “Yohaneņâ too saņgonziņgip, zâkņâ mumuņan gâbâ zaat kâwaliņoot ândiap.” ¹⁵ A nâmbutņandâ Yesugât itâ sâwe, “Zâk Elia zaat ândiap.” Sâne nâmbutņandâ itâ sâwe, “Zâk Propete ñâi, Propete sâņgiņâ yatâ.” ¹⁶ Herodeņâ den zo nâņgâm sâip, “Buņâ. Yohane sa gânduņ kârâm mânâņgârâwe, zâkņâ zaat ândiap.”

¹⁷ Herode zâk mârumņan kâwali a sâņgonzâņgoi Yohane gâsum tâk namin parâwe. Mârum ombenān Herodeņâ munņâ Pilipo zâkkât ambinņâ Herodia beķņan meip. Ambân zâkkât opņâ Yohaneņâ Herode itâ dukuip. ¹⁸ “Gâ mungaņgât ambân mein, zo mân dap uap.” ¹⁹ Yatâ sâi ko Herodegât ambinņâ Herodia, zâk Yohanegât um kâlak nâņgâm ândeip. Yohane kumbat sâm mâtâp kârum ândeip. ²⁰ Herodeņâ ko Yohane a târârak sot âlipņâ sâmņâ hurat kwâkņanņâm

galem ândeip. Herodenâ Yohanegât den nângâm um zagât oip. Oi lanj diñâ zo nângâm âkñâleip.

²¹ Oi Herodianâ Yohane kumbap sâm matâp itâ muyageip. Herodegât âsaâsagiñ narâknâ mâte oi sii nalem om a sâtñâ sot kâwali a patâ sot Galilaia hânân gâbâ a zâizâiñâ minduziñgâm nalem ziñgip. ²² Mindunetâ ko Herodia bâratñâ, zâk mâteziñan zâi kep ândeip. Kep ândei Herode sot arâpñâ ziñ ekñâ âkñâliwe. Herodenâ ambân itâ sâm dukuip, “Gâ wan mo wangât otgigap? Sâna gibâ.” ²³ Yatâ sâm a patâ mâteziñan sâm kâtigeip, “Wan mo wangât otgigi âlip sâna gibat. Hânnañgât sâna âlipñâ mânângât toren gibat.”

²⁴ Ambân zo âkñan âi mamñâ mâsikâm sâip, “Nâ wan wangât sâbâ?” Sâi mamñandâ dukuip, “Yohane too sanjonziñgip, zâkkât gânduñâ mânângât kâukñâ niban.” ²⁵ Sâi ambân zo sârârâk kârâm âim a kutâgâren itâ sâip, “Yohane too sanjonziñgip, zâkkât gânduñ mânângât kâukñâ hâkop patin pam ni.” ²⁶ Herodenâ den zo nângâm pârâkpam umñâ bâleip. Zâk a sâtñâ zeñgât mâteziñan sâm kâtigeip, zorat op zo bon upapkât sâi diñâ nângip. ²⁷⁻²⁸ Kegâk kâwali a ñâi Yohanegât kâukñâ mem gâbapkât sângonguip. Kâwali a zo tâk namin âim Yohane gânduñ mânângât kâukñâ hâkop patin pam mem ga ambân zo pindip. Ambân zorâñ memñâ mamñanğâren mem arip. ²⁹ Oi Yohane arâpñandâ siñgi zo nângâm âi kâambarâñâ mem hanguwe.

Yesu arâpñâ âburem gawe.

³⁰ Aposolo zen âburem ga Yesugâren mindum ko kut nâi nâi urâwe, zorat den sinji dukum nangâwe. Den sinji âlipnâ sâwe, zorat dukuwe. ³¹ Narâk zoren donbep patâ târotârôyâk mindum âim gawe. Âim ganetâ zen dap op nalem nimbe. Zorat Yesunâ arâpnâ itâ sâm dâzângoip, “Zen ganetâ a mân ândiândinjan âi ândeindâ sâknin sânduksâik.” ³² Oi zen zinjik wangâyân zâim a mân ândiândinjan ba âiwe. ³³ Ka a ambân kâmut zingitnetâ âine kamânjâ kamânjâ mindum sârârâk kârâm âim zinjon âim takâwe.

Yesunâ a 5 tausen yatâ nalem zingip.

(Mt 14:13-21; Lu 9:10-17; Yo 6:1-13)

³⁴ Oi Yesunâ wangâyân gâbâ gem gamnâ a ambân kâmut patâ zingiri râma galem a bunâ, yatâ ândiwe. Yesunâ zo yatâ zingitnâ umnâ nângip. Yatâ zingitnâ zorânjak den sinji âlipnâ donbep dâzângoip. ³⁵⁻³⁶ Mirâsinj geibâ sâi arâpnâ zinâ Yesugâren âim sâwe, “Zi mân ândiândinjan ândeindâ nâtiksapkât a ambân zâmbana kamân tap ariabân âim nalem sângân mem nimbi.” ³⁷ Sânetâ itâ sâm dâzângoip, “Wangât âibigât se? Zinâ nalem nâi zingânek.” Sâi itâ dukuwe, “Nen âim kât 2 handeret yatâ zorânj nalem kwâlâm ga zingânatkât sat?” ³⁸ Sâne itâ sâm mâsikâzingip, “Zengâren nalem dabutâ ziap, zo âi iknek.” Sâi zen âi eknâ dukuwe, “Nalem bâtnâmbut sot saru zuunâ zagât.”

³⁹ Sânetâ Yesunâ sâi a zen hibuk kwâknjan kâmutnâ kâmutnâ ge tarâwe. ⁴⁰ Tengâ nâi 1 handeret, tengâ nâi 50, yatâ tarâwe. ⁴¹ Tatnetâ Yesunâ nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât mem

siñâ sumbemân ek sâiwap sâm sonpam zingip. Nalem zo mamun arâp zingî zingî kâsâpkum a zingâwe. Saru zuunâ kâsâpkum zingî yatik urâwe. ⁴² Oi zen aksik nem âkon urâwe. ⁴³ Nalem sot zuu buputñâ tâip, zo mine irâ kiin zagât piksâip. ⁴⁴ A nalem niwe, zo ko 5 tausen yatâ.

*Yesunâ saru kwâkñan lân lân arip.
(Mt 14:22-23; Yo 6:15-21)*

⁴⁵ Oi Yesunâ sâi arâpñâ wanğâyân zâim ândiren Besaida kamânângen âiwe. Yesu zik ko a ambân zâmbanbam tâip. ⁴⁶ Yesunâ kândâtziñ kelikñâ ninâu sâbam bâkñan zarip. ⁴⁷ Nâtiksâi wanğâ saru tânâmñan âim tâi Yesu zikñik saru sâtñan tâip. ⁴⁸ Oi pibâ sângânziñan gâbâ gâi âinam osim birañâwe. Oi Yesunâ zingitñâ hanşâsâgât ñâtikñâ saru kwâkñan lân lân zengâren âim walâzingâbam oip. ⁴⁹ Yesunâ saru kwâkñan ari ek wâke gaap sâm kenğât urâwe. ⁵⁰ Zen aksik ekñâ kenğât patâ urâwe. Yatâ utne den itâ sâm dâzânğoip, “Zen umziñ diim geik. Ninak gaan. Zen mân kenğât utnek.” ⁵¹ Yatâ sâm wanğâyân zari pibâ hiriñsâip. Hiriñsâi a zen imbanziñ buñ oip. ⁵² Nalem zingip, zorat topñâ mân nânğâwe. Nânğânânğâziñ mân pâronşâip, zorat.

⁵³ Saru nâmbutken âim Genesarete hânân takâm wanğâ saawe. ⁵⁴⁻⁵⁵ Wanğâyân gâbâ gine zorânok a ambân ziñ Yesu ekñâ kamân dâp âimñâ a mâsekziñoot helân aam minziñgâm Yesugâren gawe. ⁵⁶ Yesunâ kamân patin sot mâik mâigân ari ko a ambân mâsekziñoot sombemân zâmbane âi hâmbâ murukñan gâsum âlipziñ upigât Yesu

dukune nângip. Dukune nângi hâmbânjan gâsum âlipziñ urâwe.

7

*Parisaio a sot Yesu, zen den âraguwe.
(Mt 15:1-9)*

¹ Parisaio sot Yerusalem kamânân gâbâ Kembangât gurumin den zorat galem a, zen Yesugâren ga minduwe. ² Oi Yesu arâpñâ osetziñan gâbâ nâmbutñandâ Parisaio a zeñgât den mân luwe. Zen bitziñ mân sañgon nalem nine ziñgirâwe. ³ Parisaio sot Yuda a aksik patâ, zen bitziñ sañgon nalem nemarâwe. Sâkurâpziñ zeñgât den lum yatâ opmarâwe. ⁴ Zen mindumindu sombemân gâbâ gam too sâñgonñâ nalem nemarâwe. Oi zorik buñâ. Âmañ sot hâkop sañgonsañgon sot kut ñâi ñâi nâmbutñanğât sâkurâpziñanğât den, zo lum ândiwe. ⁵ Zorat Parisaio sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zen Yesu mâsikâm sâwe, “Arâpkâ wangât sâkurâpniñ zeñgât den kom bitziñ mân sañgon nalem nime?” ⁶ Sânetâ itâ sâm dâzânğoi, “Sarâ a zen. Zeñgât op Propete Yesaianâ Anutugât den itâ sâm kulengoip, ‘A kâmut zi lâuziñandik mâpâsenime. Umziñandâ ko birânime. ⁷ Oi den bonñanğât hâuñâ a ziñ den sâm kwâkâm anğâme. Zen lâuziñandik mâpâsenime, nâ zorat nânğa yen opmap.’

⁸ Zen Anutugât gurumin den zo birâne gei a denâk lum ândime. ⁹ Zen ziñâ nânğânânğâyân gâbâ den zo mem ko Kembangât gurumin den

zo birâm mâtâp nâin âime. ¹⁰ Mose zâk Anutugât gurumin den itâ sâm dâzânngoip, ‘Gâ ibâ mamgâ sâtzik lum hurat kwatzikâban. Nâi zâk ibâ mamnâ sâm bâlijan kwatzikâbap, zo kune mum-bap.’ ¹¹ Zen ko itâ sâme, ‘A nâi zâk ibâ mamnâ itâ dâzâkobap. Kut zo zo zikâbam, zo Anutugât sinji sâm paan.’ ¹² Yatâ dâzâkoi zen dijâ mem kâtikjan pam mam ibân kore otzikâbâ sâi mâtâp pâke kwâkjan game. ¹³ Yatâ op Anutugât den komnâ sâkurâpziņanġât den lum game. Oi zorik buņâ kut nâi nâi nâmbutnâ yatik upme.”

*Kut nâi nâi nininandâ a um mân sumunkomap.
(Mt 15:10-20)*

¹⁴ Yesuņâ yatâ sâm a ambân dum minduziņgâm itâ sâm dâzânngoip, “Nâ den dâzânngua zen aksik nânġâm kwâkânek. ¹⁵ Kut nâi nâi nine tep kâamboziņan geimap, zorâņ mân sumunkomap. Ka umziņan gâbâ kopgâmap, zorâņâ ko sumonkomap. ¹⁶ A kindapņoot zorâņ den zi nânġâbap.”

¹⁷ Yatâ sâmnâ birâziņgâm mirin zari arâpņâ ziņâ den sumbuņâ topņanġât mâsikâwe. ¹⁸ Mâsikânetâ sâip, “Zen yatik um nânġânânġâziņâ buņ ândime? Topņâ itâ mân nânġâme? Kut nâi nâi tep kâamboziņan geimap, zorâņ dabân sumunkomap? ¹⁹ Zorâņ umziņan mân âimap. Zo yen tep kâamboziņan giari mem kubigi mâtâpņan geimap.” Yesu zâk yatâ sâm nalemgât den sâm nâmbâsâpkoip. ²⁰ Oi den nâi itâ sâip, “Umziņan gâbâ kopgâmap, zorâņâ ko sumunkomap. ²¹ A umân gâbâ den itâ kopgamap. Nânġânânġâ bâliņâ, âkņâle nep,

kâmbu. ²² Kâmbam ku, ambân mem birâbirân, sarâ, zâizâinâ, um kâtik, den bâlinâ sot bâlinâ top topnâ. ²³ Bâlinâ sâlâpkuan, zorânâ a umziñan gâbâ kopgâi sumunkomap.”

Grik ambân nâi Yesugâren gâip.

(Mt 15:21-28)

²⁴ Yesu zâk kamân zo birâm âim Tiro Sidon kamân zagât zo zengâren takip. Takâm mirâ nâin zâim tik tap nângâbat sâip. Oi dap yatâ tik tâpap? ²⁵ Taki zorenâk ambân nâi zâk sinji nângip. Zâkkât bâratnâ wâkenâ zâk sot ândeipkât ga Yesugât um topnan pindiñsâip. ²⁶ Ambân zo Grik ambân Siro-Poinika goknâ. Zâk bâratnangât umnan wâke zo molibapkât dukuip.

²⁷ Dukui Yesunâ itâ sâip, “Katep zengât nalem wâu zinjindâ mân dâp upap. Katep zen nalem ninetâ ko buputnâ zo mem wâu zinjânat.”

²⁸ Sâi ambân nâ den itâ mâburem pindip, “Kembu, zo nângan. Ka katep zinâ nalem nine gwapgwapnâ gei wâu zen lañdâ nime.”

²⁹ Oi Yesugoot itâ sâm dukuip, “Den zo yatâ sat, zorat op ko nângâgigan. Âi eknan. Wâkenâ bâratkâ birânângap.” ³⁰ Sâi ambân zo âimnâ mirânjan zâim egip. Wâkenâ bâratnâ pam ari nânzam tâip.

A diñ buñ kubiknangip.

³¹ Yesu zâk Tiro kamânân gâbâ puriksâm Sidon kamân walâm nâ kamân bâzagât zengâren takâm nâ Galilaia saruyân takip. ³² A nâmbutnâ, zinâ a nâi kopa, kindap bâpsâsân diim gam Yesunâ weebapkât dukuwe. ³³ Dukune nângâm

a zo diimnâ ginñan pâi zikñik kiri Yesu zâk bikñandâ kindapñan weemñâ bikñan tâpkum nâmbâlamñan weegip. ³⁴ Yatâ opñâ sumbemân egi zaari yaak memñâ ziñ denân sâip, “Epata (niin denân ko, pâronñâ).” ³⁵ Yatâ sâi a kindapñâ pâronñâ nâmbâlam âburei den âlip sâip. ³⁶ Oi Yesu zâk den siñgi zo mân sapsubigât dâzân goip. Yatâ sâi zen ko kâtigem sâne lañ kârâm arip. ³⁷ Zen âiwap pamñâ itâ sâwe, “Kut ñâi ñâi tuugi âlip opmap. Kindapziñ bâpâsânñ kubikziñgâmap. A ðinziñ buñ den muyagem ziñgâmap.”

8

*Yesuñâ a ambân 4 tausen nalem ziñgip.
(Mt 15:32-39)*

¹ Narâk zoren a ambân kâmut patâ Yesugâren mindum nalem buñ ândine Yesuñâ arâpñâ minduziñgâm dâzân goip, ² “A ambân kâmut zi sirâm karâmbut nen sot ândimñâ tepziñangât mue, zorat umnâ nânğan. ³ Zen nalem buñâ sân gonzân goindâ sâi mâtâbân âim nalemgât tâmbetagobe. Nâmbutñâ zen kamân kârebân gâbâ gawe, zorat.” ⁴ Yatâ sâi arâpñâ ziñ itâ sâm dukuwe, “A mân ândiândiñan ândiengât dap yatâ nalem muyagem ziñgânat?” ⁵ Sâne itâ mâsikâziñgip, “Zengâren nalem dabutâ ziap?” Sâi ziñâ sâwe, “Nâmburân zagât ziap.” ⁶ Dukune sâi a ambân mindumñâ hânân ge tarâwe. Ge tatne Yesuñâ nalem nâmburân zagât zo memñâ sâiwap sâm sonpam namuñ ziñgip. Arâpñâ ziñgi mem kâsâpkum a ambân ziñgâwe. ⁷ Oi Yesu arâpñâ zen saru zuuñâ mâik bitugâk zagât mo

karâmbut yatâ zo Yesu pindâne mem sâiwap sâim a ambân zingâbigât arâpñâ dâzângomñâ zingip. ⁸ A ambân kâmut, zen nalem nem âkon urâwe. Yesu arâpñâ zen nalem buputñâ tap arip, zo mindune irâ nâmburân zagât zoren gei piksâip. ⁹ A ambân niwe, zo 4 tausen yatâ. Nine ko Yesuñâ sângonzângom zâmbâri ba âiwe.

Yesuñâ Parisaio a girem dâzângoip.

(Mt 16:1-4; Lu 12:54-56)

¹⁰ Yesuñâ a ambân sângonzângoi âine sâp kânok zikñâ sot arâpñâ wangâyân zâim Dalimanuta hânân âi takâwe. ¹¹ Zoren ândinetâ Parisaio a, zen Yesugâren gam zâk sot âraguwe. Zinâ itâ dukuwe, “Sumbemân gâbâ imbanâ ñâi gei sen mârât kulem ñâi kona iknâ” Zo mâsikâm topñâ iknam sâwe. ¹² Yatâ sâne Yesuñâ yaak op mâsikâzingâm sâip, “Narâk ziren a zen wangât op top likuliku kulem âsagibapkât se? Perâkñak dâzângobâ. A zo zen kut zo mânâk tirâpzângobat.” ¹³ Yatâ sâmñâ birâzingâm arâpñâ diizingi wangâyân zâim saru nâmbutken âiwe. ¹⁴ Arâpñâ zen nalemgât nelâmzângoi âiwe. Nalem kânogâk wangâyân tâip. ¹⁵ Oi Yesuñâ arâpñâ girem den itâ dâzângoip, “Zen Parisaio sot Herode zengât sii dangâtñâ nalemziñan mân pam om nimbi.” ¹⁶ Yesuñâ yatâ sâim dâzângoi ko kwakñâ âragum sawe, “Nalemgât nelâmnângoi birâm gen, zorat sap?” ¹⁷ Den yatâ sâim tatne Yesugât kindapñan giari nângâm itâ sâim dâzângoip, “Nalemgât nelâmzângoip, zorat wangât âragum te? Zen den zorat topñâ mân nânge? Umz-inâ mân pâronsap? ¹⁸ Zen sinziñandâ mân

ikme? Kindapziñandâ den mân nânğame? Kut zo orâwan, zo mârum nelâmzânğoi mân nânge? ¹⁹ Nâ nalem bâtnâmbut kâsâpkum a 5 tausen ziñğawan. Oi buputñâ zo sândune irâ dabutâ giarip? Mâsikâziñgi sâwe, “Kiin zagât.” ²⁰ Sâne sâip, “Nalem nâmburân zagât kâsâpkum a ambân 4 tausen ziñğindâ buputñâ sândune irâ dabutâ piksâip?” Mâsikâziñgi dukum sâwe, “Nâmburân zagât.” ²¹ Sâne dâzânğoi, “Wangât umziñ tok mân pâronsap?”

A siñâ bâpsâsân mem kubikñanğip.

²² Yesu sot arâpñâ, zen âi Besaida kamânân takâne a sen nâtâtik ñâi Yesugâren diim gam bikñandâ weebapkât dukuwe. ²³ Dukunetâ Yesuñâ a siñ bâpâsân zo bikñan gâsumñâ kamân ginñan âim siñan tâpkum bikñandâ kâukñan pam itâ dukuip, “Gâ kut ñâi ñâi, zo eksat mo buñâ?” ²⁴ Yatâ mâsiki ekñâ sâip, “Nâ a ziñğitsandâ nakkât tobat yatâ op âim gam kinze.” ²⁵ Dum zagâtñâ Yesuñâ siñan weegi a zo siñâ ânânğari kârebân sot pânkânogân, zo ek kwâtâteip. ²⁶ Oi Yesuñâ sânğongum sâip, “Gâ kamân patin mân zâim tigâk mirâgan zâi.”

*Peteroñâ Yesugât topñâ sâm kâkñan kwâip.
(Mt 16:13-20; Lu 9:18-21)*

²⁷ Yesu sot arâpñâ, zen Kaisarea kamân patâ a kutâ Pilipoñâ sâi tuuwe, zorat kamân mâik mâik, zeñğaren âiwe. Mâtâbân âim Yesuñâ arâpñâ mâsikâziñğâm sâip, “A zen nâgât ñâi sâme?” ²⁸ Mâsikâziñgi itâ sâm dukuwe, “Yohane too zañgonziñğip sâme. Nâmbutñandâ ko Elia

sâme. Nâmbutņâ zen Propete ñai sâme. Gâgât yatâ sâme.” ²⁹ Sânetâ ko mâsikâziņgip, “Ka ziiņâ ko nâgât ñai sâme?” Sâi Peteroņâ itâ dukuip, “Bâliņan gâbâ mâkâniņgâban. Gâ Kristo.” ³⁰ Yatâ sâi ko a nâmbutņâ laņ mân dâzâņgobigât sâm kâtigeip.

Yesu zâk mumbapkât siņgi den dâzâņgoip.
(Mt 16:21-28; Lu 9:22-27)

³¹ Narâk zoren topkwapņâ den itâ sâm muyageziņgip, “A bonņâ, nâ gâtâm sâknam nâņgâbat. A patâ sot tirik namâ galem a patâ sot Anutugât gurumin den zorat galem a, ziņâ gâsânom none momņâ sirâm karâmbut tapņâ zaatpat.” ³² Den zo sâm kâkņan pam dâzâņgoip. Dâzâņgoi ko Peteroņâ diim kwâkâņangâm dukuip. ³³ Dukui Yesuņâ puriksâm arâp ziņgitņâ Petero kwâkâņangâm sâip, “Sataņ, gâ siriksâ. Gâ den sat, zo Anutugât den buņâ. Zo a den.”

Yesu sot ândiândiņangât den.

³⁴ Yesuņâ sâi a ambân kâmut tarâwe, zen sot arâpņâ gane itâ sâm dâzâņgoip, “Zen nâ molin-inâ sâm um sâkziņangât den birâm poru nakziņ lumņâ nâgât mâtâp, zo lânbi. ³⁵ Zen ândiândiziņ angân kârâbi, zo ko gulipzâņgobap. Zen nâgât opņâ sot den siņgi âlipkât op ândiândiziņ birâbi, zo ko ândiândi bonņâ muyagibi. ³⁶ Zen hângât kut kiņ kiņ mem ândiândiziņ buņ oi wan wan âlipņâ zemziņgâbap? ³⁷ Zen dap yatâ ândiândiziņ suup mei târokwap ziņgâbap? ³⁸ Zengâren gâbâ ñai zâk a ambân ândi mâmanziņ bâliņâ zi, zengât oserân ândim kwâimbânibap mo dinangât nâņgi

anunhooit upap, zâkkât a bonhâ, nâhâ Ibânangât sumbem âsakhâ sot kâwali a zen sot gamhâ a zo yatik kwâimbânangâbat.”

9

Yesuhâ holi tobat âlipihâ oip.

(Mt 17:1-13; Lu 9:28-36)

¹ Yesuhâ itâ sâmbâm dâzângoip, “Nâ perâkjak dâzângobâ. A kinze zi, nâmbutuhâ zen mân mune Anutu um topnan ândiândinangât narâk oi zorânhâ imbanhooit âsagei ikpi.”

² Yesu zâk sirâm nâmburân kânok ândim Petero sot Yakobo sot Yohane diizingi bak kârebân zâiwe. Zen ziihik zoren tatne Yesugât holi tobatuhâ nhâ âsageip. ³ Yesugât hâmbânhâ zo kâu timan timan. Anâ mân tuutuuhâ yatâ oip. ⁴ Oi Mose sot Elia zorenâk muyagem gam Yesu sot den den urâwet. ⁵ Oi Peteronâ Yesu den itâ sâmbâm dukui, “Patânihâ, mat nhâ zi ândien. Zorat silep karâmbut tuunâ. Gâgât nhâ, Mosegât nhâ, Eliagât nhâ.” ⁶ Yesu arâpnhâ zen kenngât op sâmbâmzih sâmbui Peteronâ lah sâip. ⁷ Yatâ utnetâ sasa nhâ gei kwâtepzângoip. Sasa kâligen gâbâ den nhâ itâ âsageip, “Zi nannâ. Umnâ zâkkâren kinzap. Zihâ diuhâ nângâm birâhbi.” ⁸ Arâpnhâ zen den yatâ nângâm zorânjak ek kârune buh oi Yesu zikhik kiri igâwe.

⁹ Bâknan gâbâ gem gam tatne Yesuhâ arâpnhâ itâ sâmbâm dâzângoip, “Zen wan wan ikse, zo a ambân mân dâzângone a bonhâ, nâ mumuhan gâbâ zaatpat.” ¹⁰ Yatâ sâmbâm dâzângoip arâpnhâ zen den zo nângâm kwakhâ itâ âraguwe, “Mumuhan gâbâ zaatpat sap, zorat top dap yatâ.?” Oi kut

ñâi igâwe, zorat sinji a ambân mân dâzângowe. ¹¹ Zen Yesu itâ mâsikâm sâwe, “Kembugât gurumin den zorat galem a, zen wângât itâ sâme? Eliañâ Kristo kândom okñangâm takâbap.” ¹² Yatâ sâw mâsikâne sâip, “Elia perâkñak kândom gam kut ñâi ñâi ek kubikpapkât sâsânâ. Oi bet ko a bonñâ nâ sâknam patâ nim kâbakñenibi. Nâgât op Kembugât ekabân dapkât op yatâ kulemguwe?” ¹³ Eliagât itâ dâzângobâ. Elia mârûm ga ândei kut ñâi ñâi zo lañ okñangâwe. Anutugât ekabân den kulemguwe, zo yatik okñangâwe.”

Yesu arâpñâ, zen wâke molim osiwe.

(Mt 17:14-21; Lu 9:37-43)

¹⁴ Yesu sot arâpñâ karâmbut bâkñan gâbâ gem arâpñâ nâmbutñâ zenğâren gam igâwe. A ambân donbep patâ haamzângom kine Kembugât gurumin a zen Yesugât arâpñâ sot âragum tarâwe. ¹⁵ A ambân aksik, zen Yesu ekñâ pârâkpam zâkkâren sârârâk kârâm âim sâtâre okñangâwe. ¹⁶ Yesuñâ mâsikâziñgip, “Zen wan den sâw ârague?” ¹⁷ Sâi a zenğât oserân gâbâ a ñâiñâ itâ dukuip, “Patâ, wâke kopañâ nannangât umñan gei tâi gâgâren diim gaan. ¹⁸ Wâkenâ narâk dâp katep zo sâknam kwâkñangâm mem kâbakgwâbakñe okñangi lepâuñâ gei sâtñâ zim kâtiñsâi kiñ bikñâ kâtigem kinmap. Oi gâgât arâpkâ ziñâ molibigât sa ko molinâ sâw kwakñâ bire.”

¹⁹ Sâi Yesuñâ arâp dâzângoip, “Zen nângâm pâlâtânziñ buñâ. Nâ narâk dabutâ zen sot tap âkom diiziñgâm ândimâmbat? Katep zo nâgâren diim ganek.” ²⁰ Sâi katep zâkkâren diim gane

wâkenâ Yesu eknâ katep mem nâi nâi oknangi hânân gei kom purik op zeï lepâunâ gem zeip.

²¹ Yesunâ katepkât ibânâ mâsikâm sâip, “Narâk dabutin oip?” Sâi ko ibânandâ sâip, “Katepnan gâbâ muyageip. ²² Wâkenâ katep tâmbetkubat sâm kârâp sot tooyân mem kâbaknei geimap. Gâ imbanâgâ zemgigap oi ko nekât umgâ bâlin oi betniknan me.” ²³ Yatâ sâm mâpâsei Yesunâ itâ dukuip, “Imbanangât satkât sa nângâ. Nâi zâk nângâm pâlâtân kwatnim ândibapnâ kut nâi nâi sâi âlip âsagenangâbap.” ²⁴ Yesu zâk yatâ sâm dukui zorânak katepkât ibânandâ sâip, “Nâ nângâm pâlâtân kwatgigan. Gâ gikak nângâm pâlâtânâ lotnâ, zo mem kâtiknan pa.” ²⁵ Oi a ambân donbep mindum ga kine Yesunâ zingitnâ wâke molim sâip, “Wâke kopa gâ dâgoga takâm âi. Oi dum mân puriksâm ga geiban.” ²⁶ Yesunâ yatâ sâi wâkenâ den kâtik sâm katep lân kâbaknem ari katep hânân gei mumbam op zeip. A ambân zen zo eknâ katep muap sâwe. ²⁷ Yatâ sânetâ Yesunâ katep biknan gâsum mem zaari kirip.

²⁸ Yesu zâk mirin zari arâpnâ zen mâsikâm sâwe, “Nen dapkât op wâke molim osien?” ²⁹ Sâne dâzângoip, “Wâke yatâ zo ko ninâunâ ko âlipnâ molimolinâ. Ka kut zo nâmbutnandâ ko bunâ.”

Yesu mumbapkât sinji den dâzângoip.

(Mt 17:22-23; Lu 9:43-45)

³⁰ Oi hân zo birâm ba Galilaila hân walâm âiwe. ³¹ A ambân, zinâ nângâbegât tigâk âiwe. Âimnâ Yesunâ arâpnâ itâ sâm dâzângom ândeip, “A bonnâ, nâ a bitzinan zaria gâsunim none momnâ sirâm karâmbut tap ko zaatpat.” ³² Yatâ sâm

dâzângoï den zo nângâm topņangât mâsikânam kwakņâ birâwe.

A sâtņâ ândiândiņangât den.

(Mt 18:1-5; Lu 9:46-48)

³³ Oi Kapenaum kamân takâm mirâ ñâin zâim Yesuņâ arâpņâ mâsikâziņgâm sâip, “Mâtâbân gam wan den sâm ârague?” ³⁴ Mâsikâziņgi zen kwak tarâwe. Wangât, zen mâtâbân gam osetniņan gâbâ ñâiņâ a sâtņâ upap sâm âraguwe, zorat op kwak tarâwe. ³⁵ Yesu zâk ge tapņâ arâp kiin zagât minduziņgâm itâ dâzângom sâip, “Osetziņan gâbâ a ñâi a sâtņâ upat sâm zengât ombeziņan ândim kore otziņgâbap.” ³⁶ Yatâ sâmņâ katep mâik ñâi diim osetziņan pam itâ sâm dâzângoip, ³⁷ “Ñâi zâk nâgât nângâm katep mâik itâ zo galem okņangâbap, zo ko nâgât yatik kore otnibap. Kore otnibap, zo ko nâyâk buņâ, sâņgonnogip, zâk kore ârândân okņangâbap.”

Simgât den dâzângoip.

(Mt 18:6-9; Lu 9:49-50; 17:1-2)

³⁸ Yohanenâ Yesu itâ dukuip, “Patâ, a ñâi zâk gâgât kutkâ sâm wâke molei iksen. Oi zâk nen sot mân ândeipkât kwâkâņanggen.” ³⁹ Sâi Yesuņâ itâ sâm dâzângoip, “Mân kwâkâņanggâbi. Ñâi zâk nâgât korân nep ñâi imbâņâņoot tuubap, zâkņâ dap yatâ sâm bâliņan kwatnibap? ⁴⁰ Nepniņ mân kârâm kândaņbapņâ buku op betniņan mimbap. ⁴¹ Nâ perâkņak dâzângobâ. Ñâi zâk zen nâgât siņgi op ândie, zorat too aam ziņgâbap, zo ko sâņgân buņ mân upap. Biken mimbap.

⁴² Njai zâk katep mâik n̄ai nâ nân̄gâm pâlâtân kwatnimap, zo dukui bâliņ upap, zo ko a zo zâk tosâ yâmbâtņâ mimbap. A yatâ zo zâk m̄arum kât sumun patâ gânduņân saam saruyân pane giari sâi ko âlip opap. ⁴³ Bikandâ mâtâp bâliņan diigim âibâ sâi bikâ mânân̄gât pâmban. Gâ bikâ hâlâlu ândim sim kârâbân geibatkat laņ bikâ kârâm mânân̄gât ândim ândiândi kâtikņan âiban. ⁴⁴ Sim kârâbân nane ziņâ sunumziņ nemâmbap sot kârâp zâk mân bâpsâbap. ⁴⁵ Kiņgandâ mâtâp bâliņan diigim âibâ sâi kârâm mânân̄gât birâban. Gâ kiņgâ hâlâlu ândim simân geibatkat laņ kiņgâ kârâm mânân̄gât pâmban. ⁴⁶ Simân nane ziņ mân mumbap sot kârâp mân bâpsâbap. ⁴⁷ Siņgandâ mâtâp bâliņan diigim âibâ sâi sum lâmuņban. Gâ siņgâ âlip ândimņâ simân geibatkat laņ sen bap ândim Anutu um topņan bagiban. ⁴⁸ Sim kârâbân nane sot kârâp mân buņ upabot.

⁴⁹ Zen sii mem nalem kwâkņan pame, zo yatigâk Anutu zâk kârâp saņgonziņgâbap. ⁵⁰ Sii zâk naamņâ. Ka sii naamņâ buņ oi dap utne dum naamņoot upap. Zen sii yatâ naamziņoot ândibi. Zen um lumbeņâ op ândibi.”

10

Ambân mem birâbirâgât den.

(Mt 19:1-12; Lu 16:18)

¹ Yesu zâk zobâ zaat ba Yudaia hân walâm Yodaņ too nâmbut âi takip. Taki a ambân kâmut patâņâ minduwe. Oi op ândeip yatigâk den siņgi âlip sâm dâzân̄goip.

² Oi Parisaio a nâmbutnâ, zen Yesu denñâ saanat sâmb gam mâsikâm sâwe, “Kembugât den kâtik zo, dap ziap? Ambân birâbirân, zo âlip orot mo mân orot?” ³ Mâsikâm sâne hâuñâ itâ mâburem dâzânngoip, “Mose zâk zorat den dap dap sapsun zingip?” ⁴ Yatâ sâi zinjâ sâwe, “A nâi ambân birâbâ sâmb ekap kulemgum pindâm molibap. Mose zâk yatâ sâip.” ⁵ Sâne Yesunâ itâ sâip, “Mose zâk um kâtikzingât opnâ gurumin den zo sâmb kulemguip. ⁶ Ka topkwapnâ Anutunâ a ambân muyagezikâmñâ itâ sâip, ⁷⁻⁸ ‘Zorat ko a nâinâ ibâ mam birâzikâm ambinñoorâk ândei zet um sâk kânok op ândibot.’ Den yatâ ziapkât zet zagât buñâ. Kânok op ândiabot. ⁹ Zorat sa nânngânek. Anutunâ mâpotzikip, zo anâ mân kâsâpzâkobi.”

¹⁰ Yesunâ yatâ sâi ko zâk sot arâpnâ, zen mirin zâine ko arâpnâ zen zorârâk dum mâsikâwe. ¹¹ Mâsikâne itâ dâzânngoip, “A nâinâ ambinñâ birâmñâ nâi mimbap, zâk târotârozikñâ mânângât tosâ patâ mimbap. ¹² Ambân nâinâ apñâ birâm a nâi mimbap, zâk yatik târotârozikñâ mânângât tosâ patâ mimbap.”

*Yesunâ katep mâsop minzingip.
(Mt 19:13-15; Lu 18:15-17)*

¹³ A ambân, zen katep gakâzinâ Yesugâren minzingâm gam Yesu bikñandâ kâukzinan gâsubapkât sâne Yesu arâpnâ, zinj kengât minzingâwe. ¹⁴ Yatâ utnetâ Yesunâ zingitñâ umñâ bâliñ oi arâpnâ itâ sâmb dâzânngoip, “Zen birâne katep zen nâgâren ganek. Mâtâp mân doongunek. A ambân katep zi itâ, zo zen

Anutugât um topņangât sinġi sâsânġâ. ¹⁵ Nâi zâk katep yatâ mân ândibap, zâk Anutugât kiņ topņan mân bagibap.” ¹⁶ Yatâ sâmņâ minduziņġi gane bikņandâ kâukziņan pam Anutuņâ galem otziņġâbapkât sâip.

*A sikumņoot nâiņâ Yesu sot ândibam okņangip.
(Mt 19:16-30; Lu 18:18-30)*

¹⁷ Yesu zâk âibam oi a nâi sârârâk kârâm âi Yesugâren takâm um topņan gei pindiņsâm sâip, “Patâ âlipņâ, nâ dap dap op ândiândi kâtikņangât sinġi upat?” ¹⁸ Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Gâ wangât nâġât âlipņâ sat? Âlip mariņâ Anutu kânok. ¹⁹ Gurumin den zo nâņġâmat. Zo itâ, ‘Kâmbam mân kumban. Ap ambin mân birâyanġâbabot. Gâ kâmbu mân upan. Buku-ġangât sârân sâsânġ mân sâban. Oi a ambân zeņġât kut nâi nâi, zorat sarâ sâm mân mimban. Ibâ mamġâ sâtzik lum hurat kwatzikâban.’” ²⁰ Sâi a zorâņâ itâ dukuip, “Gurumin den zo pisuk katepnan ġâbâ lum ġâwan. Nâi mân bira ziap.” ²¹ Sâi Yesuņâ ekņâ umņâ zâkkâren tâi itâ dukuip, “Kânok birâna ziap, zo upan. Gâ âim sikumġâ mem a ziņġâna kwâlâne kât zo mem a kanpitâ ziņġâban. Kât zo ziņġâmņâ birâm ga nâ sot ândiban. Gâ yatâ opņâ sumbemân sikumġoot upan.” ²² Yesuņâ yatâ sâm dukui a zo umņâ bâliņ oi nâņġi yâmbârei arip. Zâk sikumņâ patâ, zorat yatâ oip.

²³ Ari ko Yesuņâ puriksâm arâpņâ ziņġitņâ itâ sâm dâzânġoip, “A sikumziņ patâ, zen Anutugât um topņan baginam kwakpi.” ²⁴ Yesuņâ yatâ sâi arâpņâ zen pârâkpam imbaņâziņ buņ oi dum

dâzângoip, “Katep gakânâ, Anutugât um topņan bagibagin, zo yâmbâtņâ. ²⁵ Bâu patâ kameleņâ kuup mâtâpņan bagibap, zo yâmbâtņâ. Ka a sikum patâņâ Anutugât um topņan bagibagin, zo yâmbâtņâ walâwalâņ.” ²⁶ Yatâ sâi ko arâp zinjâ imbanâziņ buņ oi sâwe, “Zo yatâ zorâņ dap yatâ Anutugât um topņan baginat?” ²⁷ Sâne Yesuņâ zinjitiņâ sâip, Anâ kut ñâi ñâi utnam kwakme, zo Anutuņâ mâtâp âlip muyagemap. Zâk mân kwakmap.”

Yesugât opņâ kut ñâi ñâi birâm, zorat hâuņâ minat.

²⁸ Peteroņâ den zo nânġâm Yesu itâ sâm dukui, “Nânġat. Nen kut ñâi ñâiniņâ kândâtkom gâ moligiwen.” ²⁹⁻³⁰ Sâi Yesuņâ sâip, “Nâ perâkņak dâzânġobâ. Zengâren gâbâ ñâi zâk nâġât opņâ mirâ kamân mo âtâ mun, mam ponâ, ibâ mam, murarâ mo hânņâ birâbap, zâk kut ñâi ñâi doņbep mimbap. Hânân zi mirâ sot âtâ mun gat, mam murarâp sot hân, zo sâknam kwâkņan mimbap. Gâtâm narâk patin zâk ândiândi tâmbâņâ mem ândibap.” Yesuņâ zo sâmņâ mâtakâm sâip, ³¹ “Ka kândom a zengâren gâbâ doņbep zinjâ bet upi. Bet a zengâren gâbâ doņbepņâ kândom upi.”

Yesu, zâk mumbapkât den sinġi dâzânġoip.

(Mt 20:17-19; Lu 18:31-34)

³² Zen Yerusalem kamânân âinam zâim tarâwe. Yesuņâ kândom ari arâpņâ imbanâziņ buņ oi âine a nâmbutuņâ molizingâweņâ keņġât urâwe. Oi Yesuņâ arâpņâ kiin zagât zo minduziņġi tatne kut ñâi ñâi âsagibap, zorat den sâm muyageziņġâm itâ sâm dâzânġoip, ³³ “Nânġe. Nen Yerusalem

kamânân zâinamen. Oi zoren a bonjâ nâ mumbatkât sâm Roma a kutâ zâkkâren nâbanbi. ³⁴ A kutâ arâpziñâ den top top dâtnom ko sinnan tâpkum inzut mem lapitnim none mubat. Oi sirâm karâmbut tap zaatpat.”

A sâtnâ ândiândigât den.

(Mt 20:20-28)

³⁵ Oi Zebedaiogât nanzatñâ Yakobo sot Yohane, zet Yesugâren âimñâ sâwet, “Net kut nâi nâigât sâitâ zo âlip nângânîkâban?” ³⁶ Sâitâ mâsikâzikip, “Wan wan otzikâbâ sa ko sabot?” ³⁷ Sâi zet itâ dukuwet, “Gâ nângâna imbanâgângât âsakñâ muyagei âsangâ toren toren tâtat.” ³⁸ Sâitâ Yesuñâ dâzâkoip, “Zet topñangât kârum yatâ sabot? Nâ too kâlakñâ nîmbat, zo âlip zet nîmbabot? Oi too sanjonibi, zo zet yâtik sanjonzikâbi?” ³⁹ Sâi zet sâwet, “Âlip utat.” Sâitâ Yesuñâ dâzâkoip, “Too nîmbat, zo zet nîmbabot. Too sanjonibi, zo yatik sanjonzikâbi. ⁴⁰ Ka âsannan tâtatñâ, zorat den sâsân, zo nâgâren mân ziap. Zorat sinji kwatziñgâziñgâñâ, zo zen zoren tapi.”

⁴¹ Yatâ oitâ arâp nâmbutñâ zen den zo nângâm Yakobo sot Yohane kuk otzikâwe. ⁴² Oi Yesuñâ minduziñgâmñâ itâ sâm dâzângoip, “Nânge, Hân a kutâ, zen zâizâin op kore a gâsâzân gom ândime. Oi hânân a patâ, zen a kutâ otziñgâme. ⁴³ Zengâren ko yatâ mân âsagibap. Zengâren gâbâ a nâi a sâtnâ upâ sâm bukurâp zengât kore a op ândibap. ⁴⁴ Oi zengâren gâbâ a nâi a kutâ upat sâm bukurâp zengât kore mâman ândibap. ⁴⁵ Yatigâk a bonjâ, nâ ziñâ kore otnibigât mân

gewan. Ninak zengât kore opnâ a donbep zengât suupziñ memnâ ândiândinâ bunj upapkât gewan.”

Yesunâ Yeriko kamânân a nâi sinâ bâpsâsânj kubiknangip.

(Mt 20:29-34; Lu 18:35-43)

⁴⁶ Yesu sot arâpnâ, zen Yeriko kamânân âi takâwe. Âi kamân zo walâm kamân ginñan âine a sinj bâpsâsânj nâi mâtâp ginñan tâip, kutnâ Batimaio, Timaiogât nanñâ. A ambân, zen Yesu Nasarete goknâ, zâk gam ariap sâwe. ⁴⁷ Sâne nângâm den sâm sâip, “Yesu, gâ Dawidigât kiunnâ, nâgât umgâ bâleik.” ⁴⁸ Den yatâ sâm tâi a nâmbutnandâ hirinsâm tat sâm dukuwe. Dukune dinziñâ birâm kambânâ sâip, “Yesu gâ Dawidigât kiunnâ, nâgât umgâ bâleik.” ⁴⁹ Yatâ sâi Yesunâ nângâm mâtâbân kinnâ sâip, “Sâne gâik.” Sâi a zinjâ sen nâttâtik zo konsâm sâwe, “Umgâ bâbâlanj oi zaat ga. Patânâ goonsap.” ⁵⁰ Oi sen nâttâtiknâ den zo nângâm hâmbânâ birâm pam oksâm zaatnâ ba Yesugâren arip. ⁵¹ Âi taki Yesunâ itâ sâm mâsikip, “Dap otgibatkat sat?” Sâi a sen nâttâtiknâ sâip, “Patânâ, sinnâ âlip upapkât otnigap.” ⁵² Sâi Yesunâ itâ dukui, “Gâ âinan. Nângâm pâlâtânj kwatnigat, zorat âlipkâ uat.” Sâi zorenâk sinjâ eknâ Yesu molim arip.

11

Yesu, zâk donji bâu kwâknan Yerusalem kamânân zarip.

(Mt 21:1-11; Lu 19:28-40; Yo 12:12-19)

¹ Yesu sot arâpñâ, zen âimñâ Yerusalem kamân mâte opñâ Oliwa bâkñan takâwe. Bakñâ topñan kamân zagât Betepage sot Betania tarâwet. Zoren takâm Yesuñâ a zagât sângonzâkom sâip,
 ² “Kamân ândi, zoren arit. Âi takâmñâ donji sigan ñâi tâgân kinzap, zo muyageit. Donji zo a kwâkñan mân tâtatñâ, zo irakñâ. Zo muyagem olañ diim gâit.
 ³ Olañitâ a ñâinâ wangât olañsobot sâm mâsikâziki itâ sâbabot, ‘Kembuniñanğâren nep muyagiap. Oi kek pâi âburem gâbap.’”
 ⁴ Yatâ sâm dâzâkoi a zagât zet âim mirâ ñâi sângânñan donji sigan ñâi saane kiri olañâwet.
 ⁵ Olañitâ a nâmbutñandâ zikit mâsikâzikâm sâwe, “Wangât olañsobot?”
 ⁶ Sâne Yesuñâ den sâip, zo dâzânğoitâ nânğâne âkip.
 ⁷ Donji zo Yesugâren diim aritâ arâpñâ ziñâ hâmbâziñâ donji kwâkñan pane Yesuñâ kwâkñan zâi tap arip.
 ⁸ A donbep patâ ziñâ hâmbâ motziñ mâtâbân lânğat âiwe. Oi nâmbutñandâ gâlanğât sot lâkom ilumñâ mânânğatñâ mâtâbân pam âiwe.
 ⁹ A ambân kâmut patâ, ziñâ Yesu mem oset kwâkñanğawe. Ziñâ itâ sâm pam diiwe, “Oe, Kembugât sâtkât gam niñgap, zâk sâm âlipñan kwâkñanğanâ.
 ¹⁰ Sâkuniñâ Dawidiñâ kembu otziñgâm galem otziñgip, zo yatâ otñiñgâbap. Zorat sâtâre utnâ. Oe, Anutu u sumbemân.”
 ¹¹ Yatâ op âine Yesuñâ Yerusalem kamân takâm Anutugât tirik namin zarip. Zâimñâ kut ñâi ñâi ek nañji mirâsiñ geibam oi gem arâpñâ diiziñgi Betania kamânân âiwe.

*Wakum nakñâ ñâi Yesugât sâtkât hâlâlânğsâip.
 (Mt 21:18-19)*

¹² Haņsâi Betania kamânân gâbâ gemņâ Yesu tepņanğât oip. ¹³ Oi kârebân siņandâ egi wakum nak nâi kiri egip. Eknâ bonņâ kinzap sâi âi kâruip. Bonņâ orot narâk buņâ, zorat ilumņik kirip. ¹⁴ Yatâ eknâ nak zo itâ dukuip, “Gâgâren gâbâ bonņâ nininâ zo a nâinâ mânâk nimbap.” Den yatâ sâi arâpnâ nânğawe.

Yesuņâ tirik namâ hâlâlu sâip.

(Mt 21:12-17; Lu 19:45-48; Yo 2:13-22)

¹⁵ Zen Yerusalem kamânân zâiwe. Oi Yesuņâ tirik namin zâim a kut nâi nâi anğâgwanğâ op kine molizinjip. A nâmbutņâ, zen Roma zenğât kât sot Yuda zenğât kât, zo hâukwap anğâgwanğâ op kirâwe. Kât pâpanņâ zo kom giligâlâk mem kembâ anğâgwanğâ urâwe, zenğât tâtatņâ zo kom kâbakņei gei zeip. ¹⁶ Oi tirik namin kut nâi nâi mân mem âim gabigât sâip. ¹⁷ Itâ sâi dâzânğoi, “Anutugât den kulem nâi itâ ziap, ‘Namânâ zi a eluņ zenğât ninâu namâ upap.’”

Ziņâ ko utne kâmbu a zenğât kât ki yatâ uap.”

¹⁸ A ambân zen Yesugât diņâ nânğâne imbanņâ oip, zorat Parisaio sot Kembugât gurumin den sâsâ a kândâtzânğowe. Yatâ utne a sâtnâ ziņ Yesu dap op koindâ moik sâi kimuņâ miwe. ¹⁹ Nâtiksâi Yesu sot arâpnâ, zen kamân patâ zo birâm ba âiwe.

Kembu nânğâm pâlâtâņ kwap ninâu sânat.

(Mt 21:20-22)

²⁰ Mirâ haņsâi wakum nak kiribân âi iğawe. Nak zo mom kirip. ²¹ Peteroņâ eknâ Yesu den sâip, zo nânğâm itâ dukuip, “Patâ, eknâ. Wakum nak den dukuin, zo mom kinzap.” Sâi Yesuņâ

itâ dâzângoip, ²² “Nâ perâkņak dâzângobâ. Zen Anutu nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândibi. Zen um zagât mân opņâ nângâm pâlâtanziņ bonņâ op ândibi. Zen yatâ op ândim bakņâ ândi dukubi, ²³ ‘Bakņâ, gâ âbâņgum saruin gei.’ Yatâ sâne dinziņâ lubap. ²⁴ Zorat ko itâ sa nângâne. Zen wan mo wangât nângâm ninâu sâm, zo mârur mien sâm nângâne âlip muyageziņgâbap.

²⁵ Zen ninâu sâna sâm a zeņgât tosa mem ândie oi ko birâbi. Yatâ utne ko Ibâziņâ sumbemân ândiap, zâkņâ yatik tosaziņâ birâbap. ²⁶ Zen a zeņgât tosaziņâ mân birâne ko sumbem Ibâziņangoot zeņgât tosaziņâ mân birbap.”

Yesu sot a sâtņâ âragwârugu urâwe.

(Mt 21:23-27; Lu 20:1-8)

²⁷ Yesu sot arâpņâ, zen dum Yerusalem kamânân gawe. Puriksâm gamņâ Yesuņâ tirik namâ umņan âim gam kiri ko a sâtņâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a sot patârâpziņâ, zen Yesugâren gam mâsikâm itâ sâwe, ²⁸ “Gâ ziren kut nâi nâi opmat, zo nâigât sâtkât opmat?” ²⁹ Sânetâ itâ mâburem dâzângoip, “Nâ den kânok mâsikâziņga dâtnone ko nângoot nâigât sâtkât opman, zo dâzângobat. ³⁰ Yohane too sanjon nep tuugip, zo nâigât sâtkât nep tuugip. Anutugât sâtkât mo agât sâtkât? Zen sâne nângâbâ. ³¹ Mâsikâziņgi zen dap sâna sâm kwakņâ ziinjik itâ sâm âraguwe, “Nen Anutugât sâtkât sâindâ sâbap, ‘Wangât diņâ mân luuwe?’ ³² Agât sâtkât nep tuugip, yatâ sâindâ sâi ko a ziņ nângobe.” Wangât, zen a ambân zeņgât keņgât urâwe, zorat. A ambân zen aksik Yohanegât

nângâne Propete oip. ³³ Zorat ko ziñâ Yesu itâ sâmbu kuwe, “Nen mân nângen.” Sâne Yesuñâ itâ dâzângoip, “Den zo dâtnoge sâi ko nângoot nâigât sâtkât opman, zo dâzângobam. Ka zen mân se, zorat nâ mân dâzângobat.”

12

Nep galem a bâliñâ.

(Mt 21:33-46; Lu 20:9-19)

¹ Yesuñâ topkwapñâ den sumbuñâ nâi itâ sâmbu dâzângoip, “A nâiñâ wain ták nep kârâm kâmirip. Kârâm kâmit dâmbân pâit tuugip. Tuumñâ ták keetñâ mândâlibapkât âmañ patâ tuum galem a zenğât mirâ tuumñâ nep zo bitziñan pam hân nâin arip. ² Âi ândei bonñâ orotñâ narâk oi kore a nâi sângongoi bonñâ nâmbutñâ mimbapkât arip. ³ A zo âi taki galem a ziñâ gâsum kom moline bet bâsañ âburem arip. ⁴ Ari ko kâlam mariñâ zâk kore a nâi sângongoi ari galem a ziñâ kâukñâ kunzit mem nâi nâi okñanğawe. ⁵ Kâlam mariñâ dum kore a nâi sângongoi ari kuwe. Kunetâ mariñandâ yatigâk a donbep sângonzângoip âinetâ galem a ziñ kâmbam mamun zângowe. Oi nâmbutñâ sâbâ sâbâ zângowe. Ka nâmbutñâ ko sâsenğât zângowe. ⁶ Zângonetâ nanñâ kânok ândei, zo zikñâ nanñâ. Umñâ zâkkâren kirip. Zâk bet itâ sâmbu sângongoip, ‘Galem a ziñ hurat kwâkñanğâm mân kumbi.’ ⁷ Sâmbu sângongoi ari galem a zen nanñâ ekñâ âragum sâwe, ‘A zirâñâ gâtâm kâlam mariñâ upap, zorat koindâ kâlam zi niinñâ upap.’ ⁸ Yatâ sâmbu gâsum kune moi kâmbarâñâ kâlam âkñan pane zeip.

⁹ Oi kâlam mariñâ zâk dap upap? Zâk gamñâ galem a zângom tâmbet otziñgâm kâlamân galem a unakñâ zâmbanbap. ¹⁰ Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap, zo sâlâpkum nângâme?

‘Mirâ tuutuuj a, zen kunkun ñâi ek âkon op birâwe. Kembuñâ kunkun zorâñâ mem namin kwânâñgip. ¹¹ Kembuñâ sâi yatâ âsageip. Niñâ egindâ mârâtñâ ñâi uap.’”

¹² Yesuñâ den yatâ sâm dâzângoi ko patâziñâ gâsum tâk namin pânat sâm nângâmñâ a ambân zenğât keñğât urâwe. A patâ, zen itâ nângâm kwâkâwe. Den zo nengât sap sâwe. Oi gâsunam kwakñâ birâm âiwe.

*A zen Yesu kâtkât mâsikâwe.
(Mt 22:15-22; Lu 20:20-26)*

¹³ Yuda a sâtñâ, zen Parisaio a sot Herode arâp nâmbutñâ Yesugât diñâ saabigât sângonzângowe. ¹⁴ Sângonzângone Yesugâren gam itâ sâm dukuwe, “Patâ, nen gâgât topkâ nângâmen. Gâ den sarâ mân sâm bonñigâk sâmat. Gâ den ñâi mân sâna gâñgoñemap. Gâ a zâizâiñ gigin aksik Anutugât mâtâp âlip dâtnângom kubikmat. Den ñâi sâindâ nângâ. Roma a kutâ patâ Sisa kât pindânat, zo orotñâ mo mân orotñâ? ¹⁵ Kât pindâpindâñ mo mân pindâpindâñ, zorat dâtnângo.” Yatâ sâne Yesuñâ sarâziñangât topñâ ek nângâm dâzângoi, “Zen wangât denñâ saanige? Kât ñâi mem nine ikpâ.” ¹⁶ Sâi ko kât ñâi mem pindânetâ mâsikâziñgâm sâip, “Holi tobat zo ñâigât?” Sâi ziñâ sâwe, “A kutâ Sisagât.” ¹⁷ Sâne itâ sâm dâzângoi, “Sisagât siñgi, zo Sisa pindâbi. Ka

Anutugât sinji, zo Anutu pindâbi.” Yatâ sâmbâzân goi zen dinjâ mîpâsiwe.

Mom zaatzaatnangât Yesu mâsikâwe.

(Mt 22:23-33; Lu 20:27-40)

¹⁸ Sadukaio a nâmbutnâ Yesugâren gawe. A zo zinjâ mom zaatzaat zo mân ziap sâmarâwe. Zinjâ gam sâwe. ¹⁹ “Patâ, Mosenjâ itâ sâmbâzân kulemgui, “A nâi, zâk ambân memnâ katep mân muyagem moi ko munjandâ malânjâ mem âtânangât sinji katep mimbap.” ²⁰ Oi zorat sâindâ nânjâ. Âtâ mun nâmburân zagât ândiwe. Oi âtâzinjâ kunjâ ambân memnâ murarânjâ buj ândim moip. ²¹ Moi ko munjandâ malânjâ zo mem yatigâk murarâ buj ândim moip. ²² Moi munjâ nânjâ malâ zorigâk mem moip. Yatigâk âtâ mun zo nâmburân zagât zen ambân zorigâk mem murarâzinjâ buj mom nangâwe. Oi bet malâzinjâ zo moip. ²³ Oi a nâmburân zagât zen aksik patâ ambân zo miwe, zorat gâtâm narâk patin zaatnetâ ambân zâk nânjâ upap?”

²⁴ Sâne Yesunâ itâ sâmbâzân goip, “Zen den nânjâm gulipkume. Anutugât den sot Anutugât imbanjâ mân nânjâme. ²⁵ Gâtâm mumujan gâbâ zaatnâ a ambân dum mân miangâbi. Zen sumbem a yatâ op ândibi.

²⁶ Momnâ zaatzaatnangât sâme, zorat dâzânjôbâ. Mosegât ekabân den sinji zi sâlâpkume mo bujâ? Mose zâk nagân kârâp bâlam ekjâ ari Anutunâ den itâ sâmbâzân dukuip, ‘Nâ Abaram, Isaka sot Yakobo, zengât Anutu.’ ²⁷ Zorat sa nânjânek Anutu zâk a buj urâwe, zengât Anutu bujâ. Gwâlâ ândie, zengât Anutu.

Zorat Abaram, Isaka sot Yakobo, zen mân bun urâwe. Anutu sot gwâlâ ândie. Zen ko den nângâm gulipkume.”

Gurumin dengât Yesu masikâwe.

(Mt 22:34-40)

²⁸ Yesu sot Sadukaio a den âragune ko Kembugât gurumin den galem a nîinîa Yesugât den zo nângi âlip oi itâ sâm mâsikip, “Kembugât gurumin den ikâ zorânâ ko kâuknâ uap?” ²⁹ Yatâ sâm mâsiki Yesunâ sâip, “Kembugât gurumin den patâ itâ ziap, ‘Isirae a ambân, zen nângânek. Anutu Kembuninâ kembu kânok. ³⁰ Zorat um dâpkâ sot nângânângâgâ sot imbanâgâ, zo Kembu Anutu zo hâlâluyâk pindâna zimbap.’ ³¹ Den zorat torennâ itâ ziap, ‘Gâ gikanğât otgimap, yatigâk a torennâ zenğât otgibap.’ Anutugât gurumin den zagât zi patâ uabot. Gurumin den nîi mân ziap.”

³² Yatâ sâi Kembugât gurumin den galem anâ den zorik mâburem Yesu dukuip, “Patâ, gâ den zo sâna nânga âlip uap. Anutu, zâk kembu kânok. Oi nîi mân taap. ³³ Oi zâk kânok nângânângâ sot imbanâ hâlâlu pindânat. Oi gikanğât otgimap, yatik a toren zenğât otgibap. Den zagât zirânâ kut zo zorân Kembu pindâpindân zo wâlap.”

³⁴ A zo yatâ sâi Yesunâ nângi âlip oi itâ sâm dukuip, “Gâ Anutugât um topnan gaat.” Sâi narâk zoren gâbâ Yesu den mâsikânam nângâne yâmbârei kenğât op birâwe.

Yesu ziknâk Kristogât mâsikâzingip.

(Mt 22:41-46; Lu 20:41-44)

³⁵ Yesu zâk tirik namin zâim a den siŋgi âlip dâzâŋgom itâ sâm mâsikâziŋgip, “Kembugât gurumin den zorat galem a, zen itâ sâme, ‘Kristo, zâk Dawidigât kiunŋâ.’ ³⁶ Dapkat sâme? Tirik Kaapumŋâ Dawidi nâŋgânâŋgâ pindi itâ sâip, ‘Kembunâ nâgât kembu itâ sâm dukuip, “Gâ âsannâ bongen ge tâtna kâsarâpkâ minduziŋga kiŋgâŋgât kombâŋ upi.” ’

³⁷ Dawidiŋâ Kristogât kembunâ sâipŋâ dap op Kristo zâk Dawidigât kiunŋâ uap?” Yesu zâk den yatâ sâm dâzâŋgoi a kâmut patâ zen nâŋgâm âkŋâle urâwe.

Yesuŋâ Kembugât gurumin galem a zengât girem dâzâŋgoip.

(Mt 23:1-36; Lu 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Yesuŋâ den yatâ sâmŋâ den ŋâi itâ târokwap dâzâŋgom sâip, “Zen Kembugât gurumin a zengât holi yatâ mân upi. Zen hâmbâ kârep mem ândim kamân sombemân âim a muyageziŋgâne sâm âlip kwatziŋgâbigât umziŋ kinmap. ³⁹ Oi zen mâpâmâpâse namin sot sii nalem mindumin-duyân a sâtŋâ tâtarân tâtnat sâm nâŋgâme. ⁴⁰ A yatâ zorâŋ ambân malâ zengât mirâ kut ŋâi ŋâi laŋ betziŋan mime. Zen sarâ sâm ninâu kârep sâm tosaziŋ kwârakume. A zo zen gâtâm tosaziŋgât hauŋâ yâmbâtŋâ mimbi.”

Malâ ŋâiŋâ kâtŋâ tirik namin pâip.

(Lu 21:1-4)

⁴¹ Yesu zâk tirik namin tap ek tâi a ziŋâ ga Kembugât siŋgi kât pane giarip. Oi ko sikum a doŋbep zen ga kât imbaŋâ pane giarip. ⁴² Oi ambân malâ kanpitâ ŋâiŋâ gam kât kuriŋâ mâik

zagât pâi giarip. ⁴³ Yesu zâk zo ekñâ arâpnâ minduzingâm itâ sâm dâzânngoip, “Nâ perâknak dâzânngobâ. Ambân malâ kanpitâ zâk kât paap, zirânâ a torenñâ walâzingap. ⁴⁴ A nâmbutñâ zen kât patâ tâi torennik pe. Ka ambân kanpitâ, zâk zemñanḡip, zo aksik paap. Yenâk ândiap.”

13

Yesu âburem gâbapkât den sâip.

(Mt 24:1-44; Lu 21:5-36)

¹ Yesu zâk tirik namin gâbâ gem tâi arâpnâ zenḡâren gâbâ a nâinñâ itâ dukui, “Patâ, eknan. Namâ tuutuunñâ zo kât neulenñâ âlipñâ hikpârâknootñâ tuuwe.” ² Sâi Yesunñâ itâ sâm dukui, “Namâ patâ tâi eksat? Gâtâm kâsazin gam kom kândañne giligâlaksâm nanḡabap.”

³ Bet Yesu sot arâpnâ, zen Oliwa bâkñan zâi tap too nâmbutken tirik namâ zo ikne ândi tâip. Zoren tapñâ Petero sot Yakobo, Yohane sot Andrea, zinñâ Yesu mâsikâm sâwe, ⁴ “Dâtnânḡo. Kut nâi sat, zo narâk ikâ zoren âsagibap? Narâk zo mâte oi wesâk dap dap yatâ muyagibap?”

⁵ Yesunñâ itâ topkwap dâzânngoip, “Um gulip kwâtzingâbegât galem oranḡâm ândibi. ⁶ A donḡep muyagem gam sâbi, ‘Nâ Kristo. A bâliñan gâbâ mâkâzingâbapkât sâsânḡ, zo nâ.’ Yatâ sâm a donḡep mem um gulip kwatziñgâbi.

⁷ Oi zen kâmbam goorân mo kârebân âsagei nânḡâm umzinḡ mân kenḡât upap. Kâmbam zo yatâ âsagibapkât sâsânñâ. Yatâ muyagem zei narâk kek mân âkâbap. ⁸ Hânñâ hânñâ a kâmutñâ kamutñâ, zen kâsa opñâ agom âibi.

Oi hân nâin nâin wârîñ mimbap. Oi pu patâ âsageziñgâbap. Kut nâi nâi âsagibap, zo sâknam topkwâkwatnâ. ⁹ Ka zen ko galem orañgâm ândibi. Zen denân zâmbanbi sot mâpâmâpâse namin lapitziñgâbi. Oi zorik buñâ a patâ sot a kutâ zeñgâren diiziñgâm âine mâteziñan kinñâ nâgât topnâ sapsum ziñgâbi. ¹⁰ Oi narâk kândom den singi âlip hân dâp a zeñgâren âibapkât sâsânâ. Bet ko hângât narâkñâ âkâbap. ¹¹ Oi a kutâ zeñgâren diiziñgâm âine den dap sânat sâm mân nanğâm kwâkâ upi. Narâk zoren Tirik Kaapumñâ umziñan den pâmbap, zorik sâbi. Yatâ opñâ den sânetâ zeñgât den mân upap. Zo Kaapumgât den upap. ¹² Oi a ziñ itâ zo upi. Âtânâ nâinñâ sâi munñâ gâsum kumbi. Ibâ nâinñâ sâi nanñâ gâsum kumbi. Murarâpziñ zen ibâ mam kâsa minziñgâm sâne zâñgobi. ¹³ Zen nâgât kut sinğinangât op a ambân ziñâ um kâlak nâñgâziñgâbi. Ka nâi zâk singi âlip mem kâtigem ândei narâk âki ko sumbem kamânân bagibap.

¹⁴ Gâtâm tâmbet tâmbet kâuññâ mân kinbap sâsânan, zoren kinbap. (Den zo mulunâk sâlâpkum nâñgâbi.) Yatâ âsagei ekñâ Yudaia hânân ândibiñâ barâ kâtikñan sârârâk kârâm âibi. ¹⁵ Nâi zâk sombemân tâpapñâ sikum mimbam mirâ umñan mân zâibap. ¹⁶ Nâi zâk nebân mo hibukñan ândibapñâ hâmbâ mimbam kamânân man âibap. ¹⁷ Yei, ambân kâmborâ sot katep namân gokñâ, narâk zoren zen dap upi? ¹⁸ Zen Kembugâren ninâu sâne nâñgi âiâiziñâ zo map narâkñan mân muyagibap. ¹⁹ Narâk zoren sâknam patâ âsagibap. Zo yatik Anutuñâ a

muyageibân gâbâ mân âsageip. Oi dum mân muyagibap. ²⁰ Oi Kembu zâk narâk zo mân mânângâri sâi a ambân aksik buŋ upe. Ka Kembuŋa a ambârâpŋa zeŋgât op ko narâk mem pârjâkânok pâm̄bap.

²¹ A ziŋâ Kristo ziren âsagiap, ândiren âsagiap, den yatâ sânetâ mân nâŋgâbi. ²² Narâk zoren a sarâŋâ âsagem nâ Kristo sâbi. Oi Propete sarâŋâ âsagem kulem sen mârât muyaginetâ a um gulip kwatziŋgabi. Anutuŋa gâsum sâlâpzâŋgoip, zo um gulip kwatziŋgân̄am osibi. ²³ Kut ŋâi ŋâi zo mân âsagei kânŋan dâzâŋguangât umziŋ galem op ândibi.

²⁴ Sâknam patâ narâkŋa zo âki mirâsiŋ sumunkumbap. Oi kâin âsakŋa buŋ upap. ²⁵ Sâŋgelak âkâm hânân gibi. Oi Anutuŋa sumbem mângei olayaŋgâm imbaŋa buŋ upap. ²⁶ Oi a bonŋa, nâ âsakŋa imbaŋânoot unumunum kwâkŋan ga nikpi. ²⁷ Oi sumbem a sâŋgonzâŋgua zen a ambân kâmut gakânâ hân ginŋa toren toren gâbâreziŋgânetâ mindubi.

²⁸ Nak dâgâp zorat top nâŋgâbi. Zâk iinŋa buru-tuksâi maa narâk upâmap sâme. ²⁹ Oi yatigâk zen den dâzâŋguan, kut ŋâi ŋâi zo muyagem nanŋi itâ nâŋgâbi, 'A bonŋa mâte otniŋgâbâmap. Zâk mâtâbân ga kinzap.' ³⁰ Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. A ambân ziren ândie, zen ândinetâ kut ŋâi ŋâi zo âsagem kwâkâbap. ³¹ Sumbem sot hân, zet buŋ upabot. Nâgât den ko mân buŋ upap.

³² A bonŋa nâ gâbat, zorat narâkŋa zen mân nânge. Sumbem a zen yatigâk mân nânge. Ni-

naŋgoot mân nâŋgan. Ibânâ Anutu, zâk zikŋik nâŋgap.

³³ Zen narâk mân nâŋgegât galem oraŋgâm ninâu sâŋ ândibi. ³⁴ A ŋâiŋâ mirâ sot nepŋâ birâm kamân kêrebân âibam kore a gakâŋâ nep sâŋ mânâŋgât ziŋgâbap. Kut ŋâi ŋâi galem upigât dâzâŋgobap. Kore a ŋâiŋâ mirâ mâtâbân tapŋâ mirâ mariŋâ gâbapkat galem ek tâpapkât dukubap. ³⁵ Zeŋgoot yatik galem oraŋgâm ândibi. Mirâ mariŋâ, zâk ŋâtiksâi mo ŋâtik tânâmŋan mo haŋsâsâgât, mo haŋgât gâbap, zo mân nâŋge, gât ko san, zo op ândibi. ³⁶⁻³⁷ Zen uman zine ga muyageziŋgâbatkât zen sot buku toren itâ dâzâŋguan. Um wâgânâk ândibi.”

14

Yesu kunam sâŋ kâtâŋ urâwe.

(Mt 26:1-5; Lu 22:1-2; Yo 11:45-53)

¹ Yuda zeŋgât kendon patâ Pasowa sot sii naleŋ om niniŋâ narâkŋâ sirâm zagât ombenjan oi tirik namâ galem a zeŋgât patârâpziŋâ sot Kembugât gurumin a, zen Yesu tik gâsum kunam den sâŋ kâtâŋ urâwe. ² Oi itâ sâwe, “Kendonân kâmbam laŋ muyagebapkat kegâk gâsunat.”

Ambân ŋâiŋâ Yesu too hitomŋoot saŋgorip.

(Mt 26:6-13; Yo 12:1-8)

³ Betania kamânân sâk bâlâ a ŋâi ândeip, kutŋâ Simoŋ. Oi Yesuŋâ zâkkât mirin zâi tâip. Zoren naleŋ nem tâi ambân ŋâiŋâ too hitomŋoot âlipŋâ, zo sâŋgânŋâ patâ beloŋoot mem zâim karâpŋâ kunzit Yesu kâukŋan lokei giarip. ⁴ Yatâ oi nâmbutŋâ tarâwe, ziŋâ itâ nâŋgâm um kâlak

nângâwe, “Wangât tâmbetkuap? ⁵ Zo sângân patâ. Too hitomņoot zorâņâ sângân mem a kanpitâ ziņgi dâp opap.” Yatâ sâmnâ ambân zo den kârâpņoot okņangâwe. ⁶ Sâne Yesuņâ nâņgâm itâ sârn dâzâņgoip, “Zen ambân den mân dukunek. Zen wangât sârn siņan giname? Ambân zorâņâ âlip otnigap. ⁷ A ambân kanpitâ, zen narâk dâp zen sot ândine galem ot ziņgânâ sârn âlip otziņgâbi. Nâ ko zeņgâren narâk kêrep mân ândibat. ⁸ Ambân zâk orotņâ dâp otnigap. Nâ mua hannobi, zorat sâknâ saņgonsap. ⁹ Nâ perâkņak dâzâņgobâ. Den siņgi âlip hânņâ hânņâ sâne laņ kârâm âibap, zo yatik ambân zi saņgonigap, zorat den siņgi sâne laņ kârâm âibap.”

*Yuda, zâk Yesu tirâpzâņgobapkât dâzâņgoip.
(Mt 26:14-16; Lu 22:3-6)*

¹⁰ Yesugât arâp kiin zagât zeņgât oserân gâbâ Yuda Karioto kamânân gokņâ zâkņâ tirik namâ galem a patâ zeņgâren âim Yesu gâsubigât sapsurn ziņgip. ¹¹ Yatâ sâi nâņgâm umziņâ âlip oi kât pindânam sâwe. Oi sâne nâņgâm Yesu tigâk tirâpzâņgobapkât ek molim ândeip.

*Yesu sot arâpņâ, zen kendongât sii nalem niwe.
(Mt 26:17-25; Lu 22:7-14, 21-23; Yo 13:21-30)*

¹² Yuda zeņgât kendon patâ narâkņâ oi râma gwamņâ kom om sii nalem om nemarâwe. Zorat narâk oi arâpņâ ziņ Yesu mâsikâm sâwe, “Sii nalem zo mirâ ikâ unat?” ¹³ Yatâ sânetâ Yesuņâ a zagât itâ sârn sâņgonzâkoip, “Zet kamânân âim a nâi too âmaņ lum âim tâi ekņâ molibabot. ¹⁴ Mirin zari zâi mirâ mariņ itâ dukuit, ‘Patâ zâk gâgât

itâ sap, “Nâ sot arâpnâ mirâ umñâ ikâ zoren sii naleme ninat?” ’ ¹⁵ Yatâ sâm dukuitâ mirâ um patâ ñai kian tâtatñâ kubikkubikñâ tirâpzâkoi zoren sii naleme umbabot.” ¹⁶ Oi a zagât zet den zo lum kamânân âim Yesuñâ sâip dâp muyagem sii naleme uwet.

¹⁷ Nâtiksâi Yesu sot arâp kiin zagât, zen mirâ zoren zâiwe. ¹⁸ Oi naleme nem tatne Yesuñâ itâ sâm dâzangoip, “Nâ perâkñak dâzângobâ. Zengâren gâbâ ñaiñâ kâsa dâzangoi ga gâsunim nobi. A zo nâ sot naleme nem taap.” ¹⁹ Sâi arâp ziñ umziñâ bâliñ oi zikñik zikñik mâsikâm sâwe, “Gâ nâgât sâbat? Nâgât sâbat?” ²⁰ Yatâ sâne dâzangoip, “A zengâren gâbâ ñaiñâ nâ sot naleme ârândân niet, zâkkât san. ²¹ A bonñâ nâgât Anutugât ekabân den ziap, zo yatâ upâman. Nâiñâ sâi a bonñâ gâsunim nobi, Yei, a zo hâuñâ ko tosa yâmbâtñâ mimbap. A zo mam kâmbonjan gâbâ mân âsâgei sâi bâbâlanj opap.”

Yesuñâ naleme sot too zingip

(Mt 26:26-30; Lu 22:15-20; 1 Kor 11:23-25)

²² Naleme nem tatne Yesuñâ naleme ñai mem sâiwap sâm namuñ arâpnâ itâ sâm zingip, “Zi sunumnâ. Mem ninek.” ²³ Yatâ sâm waiñ hâkop mem sâiwap sâm zingip aksik niwe. ²⁴ Nine itâ sâm dâzangoip, “Gilâmnâ zi a donbep zengât opñâ hânân gibap. Zorat ko târotâroniñ op kâtigibap. ²⁵ Nâ perâkñak dâzângobâ. Nâ waiñ too itârân nia âkap. Oi dum zagâtñan mân nemñâ Ibânangât um topñan zâim waiñ too mârâtñâ ñai nimbap.”

Gezemanê kâlamân âiwe.

(Mt 26:31-46; Lu 22:31-46; Yo 13:36-38)

26 Mâpâmâpâse kepñâ ñâi mem ko Oliwa bâkñan zâiwe. 27 Zâine Yesuñâ itâ sâm dâzângoip, “Itârân zen aksik nângâm pâlâtânziñ lorei birâñibi. Kembangât ekabân den kulem ñâi itâ ziap,

‘Nâ râma galem a kua râma zen sibiñsâban op âibi.’

28 Oi sa nângânek. Nâ mumuñan gâbâ za-atñâ ko Galilaia hânân âi kândom otziñgâbat.” 29 Yatâ sâi Peteroñâ itâ dukuip, “Zen aksik patâ nângâm pâlâtânziñ lorei birâgibi. Ka nâ ko yatâ mân otgibat.” 30 Sâi ko Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Nâ perâkñak dâgobâ. Itârân ñâtigân kuruk anâ sâp zagât mân diñsâi gâ sâp karâmbut kwâimbâñiban.” 31 Yatâ sâi Peteroñâ kâuk birâñangâm sâip, “Gâ gomñâ na nonâ sâne mân kwâimbâgibat.” Sâi arâpñâ nâmbutñandâ den yatik sâwe.

32 Oi Gezemane hânân âi takâm Yesuñâ arâpñâ itâ sâm dâzângoip, “Zen zi tatne nâ ândi âi ninâu sâbâ.” 33 Yatâ sâmñâ Petero, Yohane sot Yakobo diiziñgi âine Yesu umñâ yâmbârei ken bet kakit oip. 34 Yatâ okñangi dâzângom sâip, “Umnâ yâmbârei mumuñâ otnigap. Zen ziren nâ sot tap um wâgân ândinek.” 35 Yatâ sâm torengen âim si sângânñâ hânân gei tutukum sâknam kâmut zo mân muyagibapkât ninâu sâip. 36 Oi itâ sâip, “O Ibânâ, gâ kut ñâi ñâi tuubam mân kwakmat, gât ko sâna sâknam kâmut zi buñ upap. Oi nâgât den buñâ, gâgât den kâtigibap.”

37 Ninâu sâm âburem âi uman zine zingit Petero itâ sâm dukuip, “Gâ uman ziat? Gâ mâiktârâ

ñai wâgân mân ândiban? ³⁸ Zen mâsimâsikâyân loribegât um wâgân tap ninâu sânek. Umñâ bâbâlañ. Sâkñâ ko yâmbâriap.”

³⁹ Yatâ dâzângom âi ninâu sâip. Den mârum ninâu sâip, zo yatik du ninâu sâip. ⁴⁰ Ninâu sâm âburem umanâk zine ga ziñgirip. Umanân gâbâ sen birâbirâ op zaatñâ dap yatâ dukube.

⁴¹ Oi dum âi ninâu sâm âburei sâp kârâmbut oi dâzângoip, “Zen umanâk zem te? Mârum narâk mâte uap. A bonñâ, nâ bâliñ mâme a zeñgât bitziñan âibâman. ⁴² Bâi, zaatne âinâ. A sâi gâsumnim nobi, zo mâte otniñgap.”

Kâsaziñâ Yesu gâsuwe.

(Mt 26:47-56; Lu 22:47-53; Yo 18:3-12)

⁴³ Yesuñâ yatâ dâzângom kiri zorenâk arâp zeñgât kâmurân gok Yuda karioto kamânân gokñâ, zâkñâ kâsa diiziñgi a kâmut patâ gawe. Tirik namâ galem a sâtñâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a sot patârâpziñ, zen a kâmut zo sângonzângone kâmbam sot sâu patâ mem gawe. ⁴⁴ Yudañâ kânñan itâ sâm dâzângoip, “Lum mângansa ek ko zo gâsum diim âibi.”

⁴⁵ Yuda zâk ga takâm Yesugâren âim o patânâ sâm lum mângarip. ⁴⁶⁻⁴⁷ Oi Yesu arâpñâ zeñgâren gâbâ ñaiñâ sâuñâ sâmbum a sâtñangât kore a ñai kindap kârâm kwâkip. ⁴⁸ Oi Yesuñâ itâ sâm mâsikâziñgip, “Zen nâgât dap nânge? Zen nâgât nângâne kâmbam ku oi sâu kâmbamziñoot ga gâsânoge? ⁴⁹ Nâ zorat sa nângânek. Nâ sirâmñâ sirâmñâ tirik namin a den siñgi âlipñâ dâzângoman. Oi zoren mân gâsânowe. Oi lañ otnine Kembangât ekabân nâgât den kulem ziap,

zo kâtigibap.” ⁵⁰ Sâi arâpñâ zen aksik birânjanğâm sinşururuñ âiwe.

⁵¹ A sigan nêi sângum kâu lapñâ Yesu sot gâi gâsuwe. ⁵² Gâsunetâ sângum kwâkâm pam sâk bârak arip.

Yesu tirik namâ galem a patâziñanğât mirin diim âiwe.

(Mt 26:57-68; Lu 22:54-55, 63-71; Yo 18:13-14, 19-24)

⁵³ A kâmut, ziñ Yesu gâsum diim patâziñanğât mirin âiwe. Zâkkât mirin tirik namâ galem a patâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a zen mindum tarâwe. ⁵⁴ Âine Petero zâk kândâtziñan bet moliziñğâm âim a patâziñanğât poñ kâligen bageip. Bagimñâ galem a osetziñan tap kârâp nânğâm tâip.

⁵⁵ Tirik namâ galem a patâ sot a patâziñâ aksik mindum Yesugât den sâkñanâk sâm, kâmbamân pânâm den sâm kârûm tarâwe. Oi bonñâ mân muyagiwe. ⁵⁶ A donjbepñâ Yesugât den sarâ nêi nêi sâm âiwe. ⁵⁷ Sânetâ a nâmbutñâ ziñâ den sarâ itâ sâwe. ⁵⁸ “Itâ sâi nânğâwen, ‘Na tirik namâ zi kândañâ bitnandâ mân tuubat, yen dinnandâ sa sirâm karâmbut umñan âsagibap.’ ” ⁵⁹ Ka dinziñâ zo kânok buñâ. Den nêi nêi sâwe. ⁶⁰ Yatâ utne tirik namâ galem a zenğât a patânâ zaat kinñâ Yesu mâsikâm sâip, “Den se, zorat hâuñâ sâban mo mân sâban? A zi ziñâ gâgât den se, zo nânğâna dap uap?” ⁶¹ Sâi Yesuñâ lâuñan mân mem diñ buñ kirip. Oi du a patânâ mâsikâm sâip, “Gâ Kristo, Anutu sâm âlip kwâkñanğâmen, zâkkât nanñâ mo nêi?”

⁶² Sâi ko Yesuñâ sâip, “Sat, zo yatâ. Oi ñâi sa nângânek. Gâtâm a bonñâ, nâ imbânâ marinñâ zâkkât âsanñâ bongen tapñâ sumbengât unumunum kwâkñan ga nikpi.” ⁶³ Yatâ sâi tirik namâ galem a zengât patâzinñâ, zâk diñâ nângi kâlak oi hâmbânâ mem moolon arâpnñâ itâ sâm dâzângoip, “Den dum mân sânat. ⁶⁴ Zâk Anutu hutkum sap. Ziñâ dap sâbi?” Yatâ mâsikâziñgi zen aksik sâwe, “Mumuñangât siñgi uap.”

⁶⁵ Yatâ sâmñâ a nâmbutñâ Yesu siñan tâpkuwe. Oi nâmbutñandâ si sângânñâ kwâtepkum bitziñandâ kom sâwe, “Ñâiñâ gogap? Gâ Propete ândiat, zorat ko sâm muyage.” Yatâ sânetâ galem a zen bitziñandâ si sângânñan kuwe.

Peteronñâ Yesu kwâimbânñangip.

(Mt 26:69-75; Lu 22:52-62; Yo 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Oi Petero zâk sombemân tâi tirik namâ galem a patâgât kore ambân ñâi gâip. ⁶⁷ Gâi ko Petero kârâp nângâm tâi ekñâ dukuip, “Gâ Nasarete gokñâ Yesu sot ândimat.” ⁶⁸ Sâi ko Peteronñâ kwâimbâm sâip, “Gâ den zo dap sat? Sâna kwaksan.” Sâmñâ âkñan ari kurukñâ diñsâip.

⁶⁹ Ari kore ambân zâk dum ekñâ a kirâwe, zo itâ dâzângoip, “A zi zâk zengât kâmurân gokñâ.”

⁷⁰ Sâi Peteronñâ kwâimbâm biranñip. Mãik ñâi tap ko a tarâwe, ziñâ dukum sâwe, “Perâkñak gâ zengât kâmurân gokñâ. Gâ Galilaia gokñâ.”

⁷¹ Sâne Peteronñâ kwâimbâm Anutu mâtenjan sâm kâtigem sâip, “A kutñâ se, zo nâ mânâk ekman.”

⁷² Sâi zorenâk kuruk diñsâi sâp zagât oip. Oi Yesuñâ mârur den itâ dukuip, “Kurukñâ sâp zagât mân diñsâi gâ kwâimbânina sâp karâmbut

upap.” Peteronâ den zo nângâm umnâ bâlei isem bâlinj oip.

15

Yesu Roma a kutâgâren diim âiwe.

(Mt 27:1-2, 11-26; 23:1-5, 13-25; Yo 18:28–19:16)

¹ Hansâi tirik namâ galem a patâ sot a patârâpziñâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a sot galem a nâmbutñâ, zen mindumñâ Yesugât den sâwe. Den sânetâ a nâmbutñâ zen Yesu gâsum bikñan saam diim âi Roma a kutâ Pilatogâren âi parâwe. ² Panetâ kiri Pilatonâ Yesu mâsikâm sâip, “Topkangât dâtno. ³ Gâ Yuda zengât a kutâ?” Mâsiki Yesuñâ sâip, “Sat, zo yatâ.” Sâi ko tirik namâ galem a patâ ziñâ Yesu den donbep sâm siñan giwe. ⁴ Yatâ utnetâ Pilatonâ Yesu mâsikâm sâip, “Nângat? Zen gâgât den yâmbâtñâ sânetâ gâ den hâuñâ sâban mo mân sâban?” ⁵ Sâi Yesuñâ den hâuñâ mân sâm den nân kiri Pilatonâ nângâm kwâkâm tâip.

⁶ Yuda zengât kendon patâ narâk dâp a tâk namin tatne zengâren gâbâ kânok olañi arip.

⁷ A nâmbutñâ zen Roma a kutâgât âkonziñgi kâmbam kom a nâmbutñâ zângone tâk namin zâambarâwe. Oi osetziñan a nâi kutñâ Baraba.

⁸ Oi a ambân kâmut, zen a kutâgâren ga mindum kendon dâp sâne opmâip, yatâ upapkât dukuwe.

⁹ Dukune Pilatonâ mâsikâziñgâm sâip, “Yuda zengât a kutâ olañsa ari nângâne dâp upap?”

¹⁰ Tirik namâ galem a patâ, zen Yesugât um kâlak nângânangâm zâkkâren parâwe, zo nângâm mâsikâziñgip. ¹¹ Sâi ko tirik namâ galem a zen

a ambân kâmut zo itâ dâzângowe, “Zen sâne Baraba olanbap.” Yatâ sâne dinziñâ luwe. ¹² Oi Pilatonâ dum mâsikâziñgip, “Yatâ se, zorat ko Yuda zengât a kutâ sâme, zo dap okñangâbatkât se?” ¹³ Mâsikâziñgi aksik patâ itâ sâwe, “Zâk poru nagân kune moik.” ¹⁴ Sâne Pilatonâ sâip, “Wan to sagât?” Sâi zen aksik patâ lâuziñ mâtakâm den kâtik sâwe, “Zâk poru nagân kune moik.” ¹⁵ Yatâ sâne Pilatonâ umziñâ âkâbapkât Baraba olan zingip. Ka Yesu ko sâi inzutñâ lapitñâ poru nagân kune mumbapkât kâwali a bitziñan pâip.

Yesu kom mem ñâi ñâi okñangâwe.

(Mt 27:27-31; Yo 19:2-3)

¹⁶ Oi kâwali a zen Yesu mirin gâbâ diim ga kâwali a zengât namâ sângânñan dâmân kâligen bagiwe. Bagim sâne kâwali a aksik mindum gawe. ¹⁷ Oi kâwali a zengât hâmbâ kuriñ ñâi giñangâne giarip. Oi tâk sâtmam gonkom Yesu kâukñan pane giarip. ¹⁸ Yatâ opñâ pam diim sâwe, “Oe, Yuda zengât a kutâ.” ¹⁹ Den yatâ dukum kâukñan kom zâkkâren tâpkuwe. Siminziñ liim kwap sarâ sarâ mâtâsiwe. ²⁰ Yatâ kom siñan gem kâwali hâmbâ kwâkâm zikñâ hâmbâ giñangâne giari poru nagân kunam diim âiwe.

Yesu poru nagân kune moip.

(Mt 27:32-56; Lu 23:26-49; Yo 19:17-30)

²¹ Âi mâtâbân a ñâi muyagiwe, kutñâ Simon, Kirene gokñâ. Alesande sot Rupu, zekât ibâ. Zâkñâ kamân mâigân gâbâ gâi kâwali a ziñ muyagem sâne Yesugât poru nak lugi âiwe.

²² Diim âim hân nâi kutnâ Gologata (niij denân ko, kâuk sinjit), zoren takâwe. ²³ Zoren takâm wainj too kâtik sot um gulip too mâpot pindânâ sâne birip. ²⁴ Oi poru nagân kuwe. Kune kiri kâwali a zen hâmbânâ minam wenzu pane muyageip dâp mem nanngâwe.

²⁵ Mirâ hanjsâi mirâsiij dâp nâmburân kimem-but oi ko kuwe. ²⁶ Kune kiri kâuknjan poru nagân den itâ kulemguwe, “Zâk Yuda zenngât a kutâ.” ²⁷ Oi kâmbam ku a zagât zâkom, nâi toren nâi toren zâkone kirâwet. (²⁸ Kembugât ekabân den itâ ziap, zo bonnâ oip. Den zo itâ, “Zâk bâliij mâme a oserân pamnâ sâwe, ‘A zi zen bâliij mâme a.’ ”)

²⁹⁻³⁰ A ambân mâtâbân âim gam mem ge kwâkwat den dukum sâwe, “Tirik namânj kândanâ sirâm karâmburâk tuum nanngâbat sâin, zorat poru nagân gâbâ âkâm ge.” ³¹ Tirik namâ galem a patâ sot Kembugât gurumin a, zen Yesugât sâm, mem ge kwâkwat den itâ sâwe, “A ambân nâmbutnâ tâmbetagonam utnetâ tânzângomâip. Ziknangât ko kwaksap. ³² Zâk Kristo, Isirae a nenngât a kutâ ândiap oi ko poru nagân gâbâ âkâm gâi eknâ dijnâ nângâm, nângâm pâlâtânj kwâknangânat.” A zagât poru nagân zâkowe, zekoot yatik sâm bâliij kwâknangâwet.

³³ Mirâ bâknjan oi nâtâtik muyagem hân dâp op zei mirâ oi âkip. ³⁴ Mirâ oi Yesunâ den sâm kambânj sâip, “Eloi, Eloi, lama sabatini (niij denân ko, Anutunâ, Anutunâ, wangât birânigat)?” ³⁵ Yatâ sâi a ambân kirâwe, nâmbutnâ zinâ nângâm sâwe, “Zi nângânek. Elia

konsap.” ³⁶ Yatâ sâam a nâi sârârâk kârâm aim sarugât kâmon mem sum kapinkum ga winigâ too kâlakņoot Yesu lâujan pamņâ bukurâp itâ sâam dâzânģoip, “Nen tap iknâ. Eliaņâ perâkņak ga mâkâbap mo buņâ?” ³⁷ Oi Yesu zâk donģep kambâņ moip.

³⁸ Moi ko tirik namin sâņgum patâ kinmâip, zo oloņ gei kwâkip. ³⁹ Oi kâwali a zengât galem a, zâk mâte kin egi moi sâip, “A zi zâk perâkņak Anutugât nanņâ ândeip.” ⁴⁰ Ambân nâmbutņâ kârebân kin ek nâņģawe. Zengât oserân Maria Madala kamân gokņâ sot Maria Yakobo zâk sigan sot Yose, zekât mamzikņâ sot ambân nâi, kutņâ Salome. Zen ârândâņ kirâwe. ⁴¹ Ambân zen mârum Yesu Galilaila hânân molim kore okņanģâm ândiwe. Oi zenâk buņâ. Ambân nâmbut ârândâņ Yesu molim Yerusalem kamânân gam ândiwe. Zen aksik ek kirâwe.

Yesu hanguwe.

(Mt 27:57-61; Lu 23:50-55; Yo 19:38-42)

⁴² Mirâsiņ geibâ sâi Yuda zengât kendongât kut nâi nâi kubikkubik narâk oip. ⁴³ Narâk zoren Yosepe Arimataia kamânân gokņâ, zâk gâip. Zâk a sâtņâ zengât kâmurân ândeipņâ Anutugât um topņan ândiândigât umņâ patâ kirip. Zâkņâ keņģât buņ Pilatogâren aim Yesugât kâambarâņģât ninan sâam dukui. ⁴⁴ Dukui ko Pilatoņâ mârum muap mo taap sâamņâ kâwali a zengât galem a zo sâi gâi mâsikip, “Mârum muap mo taap?” ⁴⁵ Oi kâwali a galem zâkņâ sâip, “Mârum muap.” Yatâ sâi Pilato zo nâņģâm Yosepeņâ mem hangubapkât sâip ⁴⁶ Sâi Yosepeņâ

sângum kâu nâi kwâlâm âim Yesu kâambarânâ poru nagân gâbâ kwâkâm sângumñâ kêpeip. Kâpim mem âim kât mâtâpñâ unakñan pâip. Kât mâtâp zo a nâiñâ kârâm kubigip. Pamñâ kât patâ nâi mem kâbakñei âi kwârakuip. ⁴⁷ Maria Madala kamânân gokñâ sot Maria Yosegât mamñâ, zet ârândân egitâ hangui.

16

Yesu mumuñan gâbâ zaarip.

(Mt 28:1-8; Lu 24:1-12; Yo 20:1-10)

¹ Yuda zengât kendon âki ko Maria Madala kamânân gokñâ sot Maria Yakobogât mamñâ sot Salome, zen Yesugât kâambarân sanjonam too sot kelâk wârân âlipñâ, zo sângân miwe. ² Yuda zengât kendon âki ko mirâ hanşâsâgât ambân karâmbut zo, zen zaatñâ Yesugât kwagân âine mirâsin takip. ³ Oi zen itâ âraguwe, “Nâiñâ kât patâ zo mem pâi ko kât mâtâpñan baginat?” ⁴ Yatâ sâmñâ kwagân takâm igawe. Kât patâ nâi zo kâbakñine zeip. ⁵ Kât mâtâp zo pâronsâm kiri ekñâ bagimñâ bongen a nâi hâmbânâ kâu tâi ekñâ pârâkpam imbanâziñ buñ oip.

⁶ Oi a zorânâ itâ sâm dâzângoip, “Mân kengât utnek. Zen Yesu Nasarete gokñâ poru nagân kuwe, zo iknam ge. Zâk zi mân ziap. Zâk zaatsap. Gebâkñik zi iknek. ⁷ Zen âimñâ Petero sot arâpñâ nâmbutñâ itâ sâm dâzângonek. ‘Zâk Galilaia hânân âi kâdom otziñgâbap. Zen zoren âi ikpi.’”

⁸ Sâi ambân zen sânmâmziņ sâmbui keņgât opņâ kwagân gâbâ gamņâ sârârâk kârâm âiwe. Oi umziņ keņgât oi siņgi zo a mân dâzâņgowe.

Yesuņâ arâpņâ zeņgâren âsageip.

(Mt 28:16-20; Lu 24:13-49; Yo 20:11-23)

⁹ Yuda zeņgât kendon âki haņsâsâgât Yesu zâk zaatņâ Maria Madala kamânân gokņâ muyageņąņip. Mârumņan wâke nâmburân zagât ambân zorat umņan gei ândine Yesuņâ moliziņņip. ¹⁰ Yesuņâ âsageņąņgi arâpņâ ziņ isem umbâlâ op zine ambân zo âi siņgi dâzâņgoip. ¹¹ Arâpņâ zen Yesu zaatņâ ambân muyageņąņgi, den zo nâņgâmņâ nâņgâne bon buņ oip.

¹² Oi azatņâ kamân ñain âiram aritâ muyagezikâm zâkkât holi tobat ñai oi igâwet. ¹³ Muyageziki zet âburem âi arâp nâmbutņâ dâzâņgoitâ nâņgâne bon buņ oip.

¹⁴ Zorâņ bet arâp kiin kânok zen mindumņâ nalem nem tatne muyageziņņip. Muyageziņgâmņâ itâ sâm dâzâņgoip, “Zaarâwan, zorat den siņgi dâzâņgone zen wangât umziņ kâtik oi den zo nâņgâne bon buņ oip?” ¹⁵ Yatâ sâmņâ itâ sâip, “Zen hân dâp âim a ambân ândie, zo zen siņgi âlipņâ dâzâņgobi. ¹⁶ A ñaiņâ nâņgâm pâlâtâņ kwatniņgi too sanņonņąņgâne zâk sumbemgât siņgi upap. Ka nâņgâm pâlâtâņ mân upap, zo ko sim kârâpkât siņgi upap. ¹⁷ Nâņgâm pâlâtâņ kwatnim ândibi, zo imbaņâ ziņga nâgât kutnâ sâm nep itâ tuubi. Wâke molibi sot den gându uņakņâ ñai sâbi. ¹⁸ Zen mulum kâtik bitziņandâ gâsuziņgâne mân tâmbetzâņgobi. Oi zen too ñai a ku, zo nine mân tâmbetzâņgobap.

Sisi mâsek zenğât kâukziñan bitziñandâ gâsune âlip upi.”

*Yesuñâ sumbemân zarip
(Lu 24:50-53; Apo 1:9-11)*

¹⁹ Kembu Yesu zâk den yatâ sâm dâzâñgoi ko Anutuñâ mem sumbemân zarip. Zoren Anutugât âsanñâ bongen tap ândiap. ²⁰ Oi arâpñâ zen ko âimñâ kamân dâp siñgi âlipñâ sâm âiwe. A ambân zen siñgi âlip den nângâne bon upapkât Kembuñâ mam otziñgâm imbanñâ ziñgi sen mârât top top tuunetâ mem kâtikñan pâip.

Zo yatik.

SINGI ÂLIP EKAP
The New Testament in the Komba Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Komba long Niugini
copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Komba

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0. You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

8e5b8dff-a54f-5e56-9b8c-1906f06b22d1